

Σαββάτου του Λαζάρου: Ερμηνεία της ευαγγελικής περικοπής (Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 9 Απριλίου, 2020

[Ιω. 11, 1-45]

[Υπομνηματισμός των εδαφίων 11, 1-17]

«Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἦν τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας, καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς (: Ἦταν τότε κάποιος που λεγόταν Λάζαρος, ο οποίος είχε αρρωστήσει. Αυτός καταγόταν ἀπὸ τὴ Βηθανία, τὸ χωριὸ τῆς Μαρίας καὶ τῆς Μάρθας τῆς ἀδελφῆς τῆς). Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει (: Καὶ ἦταν ἡ Μαρία ἐκείνη που ἀργότερα, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Κυρίου, Τὸν ἀλείψε με τὸ μύρο καὶ σκούπισε τὰ πόδια Του με τὰ μαλλιά τῆς. Καὶ ὁ Λάζαρος που ἀσθενούσε, ἦταν ἀδελφὸς τῆς)» [Ιω. 11, 1-2].

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὅταν δουν κάποιους, που εἶναι ἀρεστοὶ στὸν Θεό, νὰ πάσχουν ἀπὸ κάποιο κακό (ὅπως γιὰ παράδειγμα νὰ ἔχουν ἀρρωστήσει ἢ νὰ πάσχουν ἀπὸ φτώχεια ἢ ἀπὸ κάποιο ἄλλο παρόμοιο) σκανδαλίζονται, μὴ γνωρίζοντας ὅτι γνώρισμα τῶν κατεξοχῆν φίλων τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ νὰ πάσχουν ἀπὸ αὐτά· καὶ ὁ Λάζαρος λοιπὸν ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Χριστοῦ καὶ ἦταν ἀσθενής. Αὐτὸ λοιπὸν ἔλεγαν καὶ ἐκεῖνοι που στάλθηκαν: «Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ (: Κύριε, νὰ, ὁ φίλος Σου που τόσο πολὺ ἀγαπᾶς εἶναι ἀρρωστος)». Ἀλλὰ ἀς ἐξετάσουμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν περικοπὴν.

«Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἦν τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας (: Ἦταν τότε κάποιος που λεγόταν Λάζαρος, ο οποίος είχε ἀρρωστήσει. Αὐτός καταγόταν ἀπὸ τὴ Βηθανία)». **Δεν ἀνέφερε ἔτσι ἀπλᾶ καὶ τυχαία ἀπὸ πού καταγόταν ὁ Λάζαρος**, ἀλλὰ γιὰ κάποια αἰτία, τὴν ὁποία θὰ ἀναφέρει στὴ συνέχεια· τὴν ἀς ἐξετάσουμε τὸ παρὸν χωριό. Καὶ τὴς ἀδελφές του μας τὴς ἀναφέρει πρὸς μεγάλη ωφέλεια, καὶ ἀκόμη, αὐτὸ που ἐπιπλέον εἶχε ἡ Μαρία, προσθέτοντας καὶ λέγοντας: «Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει (: Ἡ Μαρία πάλι ἦταν ἐκείνη που ἀργότερα, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Κυρίου, Τὸν ἀλείψε με τὸ μύρο καὶ σκούπισε τὰ πόδια Του με τὰ μαλλιά τῆς. Καὶ ὁ Λάζαρος που ἀρρώστησε ἦταν ἀδελφὸς τῆς)».

Εἰδὼ μερικοὶ ἀπορώντας λένε: «Πῶς», λένε, «ἀνεχόταν ὁ Χριστὸς γυναῖκα νὰ ἐνεργεῖ

με τέτοιο τρόπο;». Κατά πρώτον λοιπόν πρέπει να μάθουμε εκείνο, ότι **δεν είναι αυτή η πόρνη που αναφέρει ο Ματθαίος [Ματθ. 26, 7-13], ούτε αυτή που αναφέρει ο Λουκάς [Λουκ. 7, 37-48],** διότι άλλη είναι αυτή· καθόσον εκείνες μεν ήσαν πόρνες και γεμάτες από πολλά κακά, ενώ αυτή ήταν σεμνή και σπουδαία· διότι φρόντιζε για την υποδοχή του Χριστού. Δείχνει επίσης ο ευαγγελιστής ότι **και οι αδερφές του Λαζάρου αγαπούσαν τον Κύριο και όμως επέτρεψε να πεθάνει ο Λάζαρος.**

Και γιατί **δεν άφησαν τον ασθενή αδελφό τους και να μεταβούν προς Αυτόν για να Του παρακαλέσουν αυτοπροσώπως, όπως ακριβώς έκανε ο εκατόνταρχος [βλ. Ματθ. 8, 5-6: «Είσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καπερναοὺμ προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος (: Κι όταν ο Ιησούς μπήκε στην Καπερναούμ, ήλθε κοντά του ένας εκατόνταρχος, ο οποίος τον παρακαλούσε και του έλεγε: "Κύριε, ο δούλος μου είναι κατάκοιτος και παράλυτος στο σπίτι και βασανίζεται από τρομερούς πόνους")»]** και εκείνος ο άνθρωπος που ανήκε στη βασιλική αυλή του Ηρώδη [βλ. Ιω. 4, 47: «οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἤκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῆ καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ τὸν υἱὸν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν (: Αυτός λοιπόν, μόλις άκουσε ότι ο Ιησούς είχε έλθει από την Ιουδαία στη Γαλιλαία, έφυγε από την Καπερναούμ και πήγε να τον συναντήσει· κι άρχισε να τον παρακαλεί να κατεβεί από την Κανά στην Καπερναούμ και να θεραπεύσει το γιο του· διότι ήταν βαριά άρρωστος και κινδύνευε να πεθάνει)»], αλλά στέλνουν άλλους; Είχαν πάρα πολύ θάρρος προς τον Χριστό και πολλή οικειότητα. Άλλωστε και γυναίκες αδύναμες ήσαν και κατέχονταν από το πένθος· διότι, το ότι **δεν το έκαναν αυτό από περιφρόνηση**, το απέδειξαν στη συνέχεια.

Το ότι λοιπόν **δεν ήταν αυτή εκείνη η πόρνη [Λουκά 7, 37-38: «καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει ἣτις ἦν ἀμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ (: Και ιδού, στην πόλη αυτή ζούσε μία γυναίκα που ήταν αμαρτωλή. Αυτή όταν πληροφορήθηκε ότι ο Ιησούς είναι καθισμένος και τρώει στο σπίτι του Φαρισαίου, έφερε ένα αγγείο από αλάβαστρο γεμάτο από μύρο, κι αφού στάθηκε κοντά στα πόδια Του, πίσω από το τραπέζι, όπως ήταν καθισμένος ο Κύριος, καθώς σκεπτόταν τις αμαρτίες της, ξέσπασε σε κλάματα. Και άρχισε να βρέχει τα πόδια Του με τα άφθονα δάκρυά της και τα σκούπιζε με τα μαλλιά της. Συγχρόνως μάλιστα φιλούσε με ευλαβική αγάπη τα πόδια Του και τα άλειψε με το μύρο)»]** είναι ολοφάνερο.

«Αλλά και εκείνη την πόρνη που αναφέρει ο ευαγγελιστής Λουκάς», θα μπορούσε να αναρωτηθεί κάποιος, «για ποιο λόγο τη δέχτηκε ο Χριστός;» **Για να την απαλλάξει**

από την κακία, για να δείξει τη φιλανθρωπία Του, για να μάθεις ότι δεν υπάρχει νόσημα, που να νικά την αγαθότητά Του. Μη λοιπόν βλέπεις μόνο αυτό, το ότι τη δέχτηκε ο Κύριος, αλλά και εκείνο να προσέξεις, δηλαδή το **πώς τη μετέβαλε.** Και για ποιο λόγο μας υπενθυμίζει ο ευαγγελιστής αυτήν την ιστορία; Και επιπλέον τι θέλει να μας διδάξει με τους λόγους «*Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον* (: Ο Ιησούς μάλιστα αγαπούσε τη Μάρθα και την αδελφή της, καθώς και τον Λάζαρο. Και δεν έφυγε βέβαια αμέσως για να επισκεφθεί και να θεραπεύσει τον Λάζαρο· αυτό όμως δεν το έκανε από αδιαφορία, αλλά διότι απέβλεπε στη φανέρωση της δόξας και της δυνάμεως του Θεού)»; **Για να μην αγανακτούμε ποτέ, ούτε να δυσανασχετούμε, εάν κάποια ασθένεια συμβεί στους σπουδαίους άνδρες και φίλους του Θεού.**

«*Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν, λέγουσαι· Κύριε, ἴδε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ* (: Ἐστειλαν λοιπόν οι δύο αδελφές του ανθρώπους να ειδοποιήσουν τον Ιησού, και του είπαν: “Κύριε, να, ο φίλος Σου που τόσο πολύ αγαπάς είναι άρρωστος”)». Ἦθελαν να αποσπάσουν την ευσπλαχνία του Χριστού· διότι ακόμη σαν άνθρωπο Του πρόσεχαν και είναι φανερό από όσα λένουν: «*Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἔτεθνήκει*· (: Όταν λοιπόν η Μάρθα συνάντησε τον Ιησού, του είπε: “Κύριε, αν ήσουν εδώ, δεν θα είχε πεθάνει ο αδελφός μου)» και από το ότι δεν είπαν «Να, ο Λάζαρος ασθενεί», αλλά «Να, ο φίλος Σου που τόσο πολύ αγαπάς, είναι ασθενής».

Τι λέει λοιπόν ο Χριστός; «*Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ’ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι’ αὐτῆς* (: Αυτή η ασθένεια δεν θα καταλήξει σε ανεπανόρθωτο θάνατο, αλλά εμφανίστηκε **για να εκλάμψει η δόξα και η δύναμη του Θεού.** Εμφανίστηκε δηλαδή για να δοξασθεί με την ασθένεια αυτή ο Υιός του Θεού, διότι θα Του δοθεί η ευκαιρία να δείξει την υπερφυσική Του δύναμη και να επιβεβαιώσει περίτρανα τη θεϊκή Του φύση και αποστολή)».

Πρόσεχε πως πάλι λέγει ότι μία είναι η δόξα Αυτού και του Πατέρα· διότι αφού είπε «*τοῦ Θεοῦ*», πρόσθεσε: «*ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι’ αὐτῆς. Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον*». Επειδή δηλαδή επρόκειτο να μείνει εκεί δύο ημέρες, καταρχήν αποστέλλει αυτούς να αναγγείλουν τη θανάσιμη ασθένεια του Λαζάρου.

Για τον λόγο αυτόν πρέπει να θαυμάσουμε τις αδελφές του Λαζάρου, πώς, αν και άκουσαν ότι η ασθένεια αυτή «*οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον*» και όμως είδαν τον αδερφό τους ότι πέθανε, **δεν σκανδαλίστηκαν που συνέβη το αντίθετο από αυτό που είπε,** αλλά και πάλι προσήλθαν προς τον Χριστό και δεν νόμισαν ότι διαψεύστηκε. Επίσης, το «*ἵνα*» εδώ δε δηλώνει αιτιολογία, αλλά το αποτέλεσμα· διότι **συνέβη μεν η αρρώστια από άλλη αιτία, χρησίμευσε όμως αυτή προς δόξαν του Θεού.**

«*Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπων δύο ἡμέρας* (: Όταν λοιπόν άκουσε ότι ο Λάζαρος είναι άρρωστος, τότε παρέμεινε δύο ακόμη ημέρες στον

τόπο που βρισκόταν, ενώ όλοι όσοι ήξεραν την αγάπη Του γι' Αυτόν θα περίμεναν να αναχωρήσει αμέσως)». **Γιατί έμεινε; Για να πεθάνει και να ενταφιαστεί στο μεταξύ ο Λάζαρος, για να μην μπορεί κανείς να πει ότι τον ανέστησε πριν ακόμη πεθάνει· ότι ήταν νάρκη, ότι ήταν ατονία, ότι ήταν επαναφορά από την κατάσταση αυτήν και όχι θάνατος.** Για τον λόγο αυτόν και μένει ο Κύριος τόσο χρόνο προτού μεταβεί στη Βιθυνία, ώστε και να έχει προχωρήσει η σήψη και η φθορά στο σώμα του νεκρού Λαζάρου και να πουν: «*ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι* (: Κύριε, τώρα πια μυρίζει άσχημα· διότι είναι τέσσερις μέρες νεκρός'')» [Ιω. 11, 39].

«*Ἐπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς Μαθηταῖς· ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν* (: Κι έπειτα, αφού πέρασαν οι δύο ημέρες, είπε στους μαθητές Του: "Άς πάμε πάλι στην Ιουδαία'')». Γιατί λοιπόν, τέλος πάντων, ενώ ποτέ άλλοτε δεν προείπε πού θα πάνε, εδώ το προλέγει; Οι μαθητές Του φοβούνται τότε πάρα πολύ· και επειδή βρίσκονταν σε αυτήν την κατάσταση, το προλέγει **για να μην τους ταράξει το ξαφνικό**. Τι λένε λοιπόν οι μαθητές; «*Λέγουσιν αὐτῷ οἱ Μαθηταί· Ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;* (: Οι μαθητές Του όμως, που είχαν φοβηθεί από την αντίδραση που συνάντησε ο Ιησούς στα Ιεροσόλυμα, του είπαν: "Διδάσκαλε, μόλις πριν λίγο ζητούσαν οι Ιουδαίοι να Σε λιθοβολήσουν, κι εσύ θέλεις να πας πάλι εκεί;'')». Φοβούνται βέβαια και γι' Αυτόν, περισσότερο όμως μάλλον φοβούνται για τους εαυτούς τους· διότι **δεν ήσαν ακόμη πνευματικά καταρτισμένοι**. Για τον λόγο αυτόν συγκλονιζόμενος ο Θωμάς από τον φόβο λέγει: «*Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ* (: Αφού θέλει να επιστρέψει στο μέρος που οι εχθροί Του ζητούν να Τον σκοτώσουν, ας πάμε κι εμείς εκεί για να πεθάνουμε μαζί του)», διότι ήταν πνευματικά ασθενέστερος από τους άλλους και περισσότερο δύσπιστος.

Αλλά πρόσεχε πώς ο Ιησούς **ενθαρρύνει** αυτούς με αυτά που λέγει. «*Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέρας; ἐὰν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει· ἐὰν δέ τις περιπατεῖ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ* (: Δώδεκα ώρες δεν έχει η ημέρα; Εάν κανείς περπατάει την ημέρα, δεν σκοντάφτει, αλλά βαδίζει με ασφάλεια, διότι βλέπει τον ήλιο, που φωτίζει τον υλικό αυτόν κόσμο. Έτσι κι **εγώ έχω τον χρόνο της επίγειας αποστολής μου επακριβώς καθορισμένο από τον Πατέρα μου. Και οι Ιουδαίοι δεν μπορούν να μου αφαιρέσουν ούτε δευτερόλεπτο από τον χρόνο αυτό.** Δεν διατρέχω λοιπόν κανένα κίνδυνο από τους Ιουδαίους, αφού ακολουθώ τον δρόμο που φωτίζεται απ' το θέλημα του Πατρός μου. **Αλλά και σεις, εφόσον με ακολουθείτε, δε διατρέχετε μαζί μου κανέναν κίνδυνο.** Διότι εγώ, που είμαι ο ήλιος της δικαιοσύνης, θα φωτίζω τον δρόμο σας και θα ασφαλίζω την πορεία σας. Εάν όμως κανείς περπατάει τη νύχτα, σκοντάφτει, διότι δεν υπάρχει σε αυτόν το φως για να τον φωτίζει. Έτσι κι εκείνοι που δεν θα μείνουν στο φως του Υιού του Θεού, θα σκοντάψουν και θα πέσουν)». Η λοιπόν εννοεί αυτό, ότι αυτός που δε νιώθει για τον εαυτό του τίποτε το πονηρό δε θα πάθει κανένα κακό, ενώ αυτός που πράττει κακά έργα, θα πάθει («και επομένως εμείς δεν πρέπει να φοβούμαστε, διότι

δεν κάναμε τίποτε άξιο θανάτου»), ή ότι αυτός που βλέπει το φως αυτού του κόσμου, είναι ασφαλής. «Εάν λοιπόν είναι ασφαλής αυτός που βλέπει το φως αυτού του κόσμου, πολύ περισσότερο αυτός που είναι μαζί μου, εάν δεν φύγει από κοντά μου».

Αφού τους έδωσε θάρρος με αυτά τα λόγια, προσθέτει και την αναγκαία αιτία της αφίξεώς Του εκεί και για να δείξει ότι δεν πρόκειται να μεταβούν στα Ιεροσόλυμα, αλλά στη Βηθανία, λέγει: «*Λάζαρος ο φίλος ημών κεκοίμηται· αλλά πορεύομαι ίνα έξυπνήσω αυτόν* (: Ο φίλος μου Λάζαρος έχει κοιμηθεί. Αλλά πηγαίνω να τον ξυπνήσω)». δηλαδή «δεν πηγαίνω προς αυτούς για να συνομιλήσω πάλι με αυτούς και να συγκρουστώ με τους Ιουδαίους, αλλά για να ξυπνήσω τον φίλο μου». Λέγουν οι μαθητές: «*Κύριε, εί κεκοίμηται, σωθήσεται* (: Κύριε, εάν έχει κοιμηθεί, ο οργανισμός του με την ανάπαυση του ύπνου θα ανακτήσει τις σωματικές του δυνάμεις και συνεπώς θα γίνει καλά. Γιατί λοιπόν να τον ξυπνήσουμε;)». Αυτό δεν το είπαν έτσι τυχαία, αλλά θέλοντας να εμποδίσουν τη μετάβασή Του εκεί. «Λέγεις», λένουν, «ότι κοιμάται; Επομένως δεν είναι αναγκαία η μετάβαση εκεί»· αν και βέβαια ο Κύριος για τον λόγο αυτόν είπε τη φράση: «ο φίλος μου», για να δείξει αναγκαία την παρουσία Του εκεί.

«*Ειρήκει δέ ο Ίησοῦς περι τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν, ὅτι περι τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει* (: Ο Ιησούς όμως το είχε πει αυτό εννοώντας τον θάνατο του Λαζάρου· ενώ εκείνοι νόμισαν ότι μιλάει για τον συνηθισμένο ύπνο)». Όταν λοιπόν φάνηκαν διστακτικότεροι, τότε λέγει σε αυτούς «*παρρησία*» (: καθαρά)»: «*Λάζαρος απέθανε* (: Τότε λοιπόν ο Ιησούς τους είπε καθαρά: “Ο Λάζαρος πέθανε”)». Τα προηγούμενα βέβαια λόγια τα έλεγε θέλοντας να δείξει την **έλλειψη καυχήσεως**, επειδή όμως δεν το αντιλήφτηκαν, προσθέτει: «*καὶ χαίρω δι’ ὑμᾶς, ίνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ’ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν* (: και χαίρομαι για σας, για να στηριχθείτε περισσότερο στην πίστη. Χαίρομαι, διότι δεν ήμουν εκεί πριν πεθάνει. Διότι τότε θα τον θεράπευα προτού πεθάνει και δεν θα γινόταν το θαύμα της αναστάσεώς του, που θα σας στηρίξει στην πίστη. Αλλά ας πάμε κοντά του”)».

Τι σημαίνει η φράση «για εσάς»; Διότι «το προείπαν χωρίς να είμαι παρών και ότι όταν τον αναστήσω, δε θα υπάρχει καμία υποψία». Βλέπεις πως ακόμη **βρίσκονταν σε ατελή πνευματική κατάσταση οι μαθητές** και δεν γνώριζαν την δύναμή Του όπως έπρεπε; Αυτό το δημιουργούσαν οι φόβοι που τους διακατείχαν, που τάρασσαν τις ψυχές τους και τις ανησυχούσαν. Και όταν μεν είπε: «Έχει κοιμηθεί», προσθέτει: «Πηγαίνω για να τον ξυπνήσω», όταν όμως είπε «Πέθανε» δεν πρόσθεσε ακόμη το «Πηγαίνω για να τον αναστήσω»· διότι δεν ήθελε με τα λόγια να προλέγει αυτά που επρόκειτο με τα έργα να τα επιβεβαιώσει, **για να μας διδάξει να αποφεύγουμε πάντοτε την κενοδοξία και το ότι δεν πρέπει απλώς να δίνουμε υποσχέσεις**. Και αν το έκανε αυτό στην περίπτωση του εκατοντάρχου που ήλθε και Τον παρακάλεσε (διότι είπε: «*ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν* (: Θα έλθω εγώ στο σπίτι σου και θα τον θεραπεύσω)» [Ματθ. 8, 7], **το είπε αυτό για να δείξει**

την πίστη εκείνου του ανθρώπου.

Εάν όμως έλεγε: «Από πού νόμισαν οι μαθητές ότι πρόκειται περί ύπνου και δεν αντιλήφθηκαν από αυτά τα λόγια, ότι πρόκειται περί θανάτου (εννοώ τα λόγια: “Πηγαίνω για να τον ξυπνήσω”)», καθόσον θα ήταν ανοησία, εάν περίμεναν αυτόν να βαδίσει δεκαπέντε στάδια για να τον ξυπνήσει, εκείνο θα μπορούσαμε να πούμε ότι νόμιζαν ότι πρόκειται για κάποια αινιγματική φράση σαν κάποια από τους πολλές εκείνες που τους έλεγε.

Βέβαια όλοι είχαν φοβηθεί την επίθεση των Ιουδαίων, περισσότερο όμως από τους άλλους ο Θωμάς, για τον λόγο αυτόν και έλεγε: «Ας πάμε για να πεθάνουμε μαζί Του». Και ορισμένοι λένε ότι επιθυμούσε και ο ίδιος να πεθάνει, αλλά αυτό δεν είναι σωστό· μάλλον δηλαδή ήταν **λόγος φόβου**. Αλλά όμως δεν επιτιμήθηκε· διότι **ο Κύριος ανεχόταν ακόμη την πνευματική αδυναμία του**· αργότερα όμως είχε γίνει ο ισχυρότερος και ο ασυναγώνιστος. **Το άξιο θαυμασμού λοιπόν είναι αυτό, ότι αυτός που ήταν τόσο πνευματικά ατελής προ του σταυρού, τον βλέπουμε μετά τον σταυρό και την πίστη του στην ανάσταση του Κυρίου θερμότερο από όλους· τόση είναι η δύναμη του Χριστού· διότι αυτός που δεν τολμούσε να έλθει με τον Χριστό στη Βηθανία, ο ίδιος αργότερα και χωρίς να βλέπει πια τον Χριστό, διέτρεξε σχεδόν όλη την οικουμένη και κινείτο μεταξύ πλήθους που διψούσε για αίμα και ήθελε να τον φονεύσει.**

Εάν όμως απείχε η Βηθανία δεκαπέντε στάδια, πράγμα που ισοδυναμεί με δύο μίλια [: περίπου 3.070 μέτρα], πώς ο Λάζαρος ήταν νεκρός πριν από τέσσερεις μέρες; Έμεινε δύο ημέρες και πριν από αυτές τις δύο μέρες ήλθε κάποιος και τους έφερε αγγελία την ημέρα ακριβώς που πέθανε και κατά συνέπεια έφτασε κατά την τέταρτη ημέρα. Για τον λόγο αυτόν και περίμενε να Του καλέσουν και δε μετέβη χωρίς την πρόσκληση, για να μη δημιουργηθεί από κανέναν υποψία για το γεγονός. Και ούτε οι ίδιες οι αγαπητές στον Κύριο αδελφές του Λαζάρου ήλθαν για να Του ανακοινώσουν τον θάνατο του φίλου Του, αλλά αποστέλλονται άλλοι.

[Υπομνηματισμός των εδαφίων 11, 18-29]

«*Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε* (: Η Βηθανία μάλιστα ήταν κοντά στα Ιεροσόλυμα, σε απόσταση περίπου δεκαπέντε παλαιών σταδίων, δηλαδή τεσσάρων χιλιομέτρων)» [Ιω. 11, 18]. Από αυτό γίνεται φανερό ότι φυσικό ήταν να βρίσκονταν εκεί πολλοί από τα Ιεροσόλυμα. Αμέσως λοιπόν πρόσθεσε ο ευαγγελιστής ότι βρίσκονταν πλησίον τους πολλοί Ιουδαίοι, παρηγορώντας τις δύο αδελφές για τον θάνατο του Λαζάρου. Και πώς παρηγορούσαν αυτές που αγαπώνταν από τον Χριστό, τη στιγμή που είχαν αποφασίσει ότι εάν

κάποιος πιστέψει στον Χριστό, θα τον απομάκρυναν από τη συναγωγή; Ή εξαιτίας της συμφοράς, ή επειδή εκτιμούσαν την ευγένειά τους, ή ήσαν παρόντες άνθρωποι χωρίς κακία· διότι πολλοί από αυτούς πίστεψαν. Αυτά επίσης τα λέγει ο Ευαγγελιστής, για να βεβαιώσει ότι ο Λάζαρος είχε πεθάνει.

Και γιατί τέλος πάντων η Μάρθα δεν παίρνει την αδελφή της μαζί της ερχόμενη να συναντήσει τον Χριστό; Θέλει κατ' ιδίαν να συναντήσει τον Χριστό και να Του αναγγείλει το γεγονός. Όταν όμως της έδωσε καλές ελπίδες, τότε πηγαίνει και καλεί και τη Μαρία και συνάντησε Αυτόν, ενώ ακόμη το πένθος βρισκόταν στο αποκορύφωμά του. Βλέπεις πόσο θερμή ήταν η αγάπη της; Αυτή είναι εκείνη για την οποία έλεγε: *«ένδος δέ έστι χρεία· Μαρία δέ τήν αγαθήν μερίδα έξελέξατο, ήτις ούκ αφαιρεθήσεται άπ' αύτης* (: Ένα είναι χρήσιμο και αναγκαίο, η ακρόαση της διδασκαλίας μου. Αυτή είναι η αναγκαία πνευματική τροφή για την ψυχή. Αυτήν την τροφή διάλεξε η Μαρία, την καλή και ωφέλιμη μερίδα, που δεν θα της αφαιρεθεί ποτέ. Διότι οι ωφέλειες της πνευματικής αυτής τροφής δεν είναι προσωρινές και φθαρτές, αλλά πνευματικές και αιώνιες)» [Λουκά 10, 42].

Πώς λοιπόν τώρα φαίνεται θερμότερη η Μάρθα; Όχι θερμότερη, αλλά επειδή η Μαρία δεν είχε μάθει ακόμη τον ερχομό του Κυρίου· και επειδή ήταν η Μάρθα πνευματικά ασθενέστερη· καθόσον, αν και άκουσε τόσα πολλά περί του Χριστού, ομιλεί ακόμη με ταπεινά φρονήματα: *«Λέγει αύτῶ ή αδελφή του̃ τεθνηκότος, Μάρθα· Κύριε, ήδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ έστι* (: Του λέει η Μάρθα, η αδελφή του νεκρού: “Κύριε, τώρα πια μυρίζει άσχημα· διότι είναι τέσσερις μέρες νεκρός”)». Ενώ η Μαρία, αν και δεν άκουσε τίποτε, δεν είπε τίποτε το παρόμοιο, αλλά αμέσως πίστεψε και λέγει: *«Κύριε, εί ής ὡδε, ούκ ἂν απέθανέ μου ὁ αδελφός* (:Κύριε, εάν ήσουν εδώ, δεν θα μου πέθαινε ο αγαπημένος μου αδελφός, αλλά θα τον θεράπευες)».

Βλέπετε πόση είναι η φιλοσοφία των γυναικών, αν και η γνώμη τους είναι πνευματικά ατελής; Διότι μόλις είδαν τον Χριστό δεν ξεσπούν αμέσως σε θρήνους ούτε σε κραυγές, ούτε σε ολολυγμούς (πράγμα που πάσχουμε εμείς όταν δούμε κάποιους γνωστούς να μας επισκέπτονται κατά την ώρα του πένθους), αλλά αμέσως θαυμάζουν τον Διδάσκαλο. Πίστεψαν βέβαια και οι δύο στον Χριστό, αλλά όχι όπως έπρεπε· διότι ακόμη **δεν γνώριζαν ακριβώς, ούτε ότι ήταν Θεός**, ούτε ότι με δική Του δύναμη και εξουσία κάνει αυτά, πράγματα που και τα δύο της τα δίδαξε.

Επίσης το ότι δεν το γνώριζαν γίνεται φανερό από τα λόγια που και οι δύο είπαν μόλις αντίκρισαν τον Κύριο: *«Κύριε, εί ής ὡδε, ὁ αδελφός μου ούκ ἂν έτεθνήκει* (: Κύριε, αν ήσουν εδώ, δεν θα είχε πεθάνει ο αδελφός μου)», και από αυτό που πρόσθεσαν, *«άλλά και νῦν οἶδα, ὅτι ὅσα ἂν αίτήση τὸν Θεόν, δώσει σοι ὁ Θεός* (: Ξέρω όμως ότι και τώρα που ο αδελφός μου είναι πεθαμένος, ὅ,τι κι αν ζητήσεις από τον Θεό, θα Σου το δώσει ο Θεός”)», σαν δηλαδή να ομιλούσαν για κάποιον ενάρετο και διακεκριμένο άνθρωπο.

Πρόσεχε όμως και τι λέγει ο Χριστός: «*Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου* (: Θα αναστηθεί ο αδελφός σου)». Καταρχήν ανατρέπει εκείνο, το «*ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεόν* (: ὅ,τι κι αν ζητήσεις από τον Θεό ὅσα αν ζητήσεις)»· διότι δεν είπε «Ζητώ», αλλά τι; «Θα αναστηθεί ο αδελφός σου». Το να πει δηλαδή «Γυναίκα, ακόμη κάτω βλέπεις; Δεν έχω ανάγκη από άλλη βοήθεια, αλλά μόνος μου τα κάνω όλα» ήταν πάρα πολύ βαρύ και θα στενοχωρούσε τη γυναίκα, τώρα όμως με το να πει: «Θα αναστηθεί», μετρίασε κατ' ανάγκην τον λόγο, και με τα ὅσα λέγει στη συνέχεια υπαινίχτηκε αυτά που προανέφερα· διότι ὅταν η Μάρθα εἶπε «*Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ* (: Γνωρίζω ὅτι ο αδελφός μου θα αναστηθεί ὅταν γίνει η ἀνάσταση, την τελευταία ἡμέρα του πρόσκαιρου αυτού αἰῶνα. Ὑστερα ἀπ' αὐτὴν θα ἀκολουθήσει ο μελλοντικός ἔνδοξος και ἀτελείωτος αἰῶνας)», για να δείξει σαφέστερα την ἐξουσία Του, λέγει: «*Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ* (: Εγὼ εἶμαι η ἀνάσταση και η ζωὴ. Εγὼ ἔχω τη δύναμη να ανασταίνω, διότι εἶμαι η πηγὴ της ζωῆς)», φανερώνουν με αὐτό, ὅτι δεν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλο βοηθό, εφόσον Αὐτός εἶναι η ζωὴ. Εἴαν ὅμως ἔχει ἀνάγκη ἄλλου, πὼς θα ἦταν ο ἴδιος η ἀνάσταση και η ζωὴ; Ὅμως δεν το εἶπε τόσο φανερά, ἀλλὰ το υπαινίχτηκε ἀπλῶς. Ὅταν πάλι ἐκεῖνη εἶπε «Ὅσα θα ζητήσεις», Αὐτός πάλι λέγει: «*Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται* (: Εκείνος που πιστεύει σε μένα, ἀκόμη κι αν πεθάνει σωματικῶς, ὅπως πέθανε ο αδελφός σου, θα ζήσει. Διότι ἐκτός ἀπὸ την οὐράνια και πνευματικὴ ζωὴ, την ὁποία ἀπὸ τώρα θα μεταδώσω στην ψυχὴ του, ἀργότερα θα τον ἀναστήσω και σωματικῶς)», δείχνοντας με αὐτό, ὅτι Αὐτός εἶναι ο χορηγός των ἀγαθῶν και ἀπὸ Αὐτὸν πρέπει να τα ζητεῖ.

«*Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο;* (: Και κάθε ἄνθρωπος που δεν ἔχει ἀκόμη πεθάνει, ἀλλὰ ζει ἐδῶ στη γη, εφόσον πιστεύει σε μένα, θα ἀντιμετωπίσει γεμάτος ἀφοβία τον πρόσκαιρο θάνατο, τον ὁποῖο τρέμουν και φοβούνται οἱ ἄνθρωποι που βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ μένα. Κι ἐπειδὴ θα μένει πάντοτε ἐνωμένος με μένα, δεν θα υποστει ποτέ τον πνευματικὸ θάνατο, που εἶναι και ο πραγματικὸς και ἀνεπανόρθωτος θάνατος. Το πιστεύεις αὐτό;)». **Πρόσεχε πὼς την ἐξυψώνει πνευματικῶς· διότι δε ἦταν αὐτός μόνος ο σκοπός του, να ἀναστήσει τον Λάζαρο, ἀλλὰ ἔπρεπε και αὐτὴν και αὐτούς που παρευρίσκονταν με αὐτὴν να μάθουν την ἀνάσταση.** Για τον λόγο αὐτὸν τους διδάσκει πριν ἀπὸ την ἀνάσταση με λόγια. Εἴαν λοιπὸν Αὐτός εἶναι η ἀνάσταση και η ζωὴ, δεν περιορίζεται σε ἓνα τόπο, ἀλλὰ ευρισκόμενος παντοῦ, γνωρίζει να θεραπεύει.

Εἴαν βέβαια Του ἔλεγαν ὅπως ο ἐκατόνταρχος «*μόνον εἶπε λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου* (: πες αὐτό που θέλεις μόνος με ἓναν ἀπλό λόγο, και θα γιαιτρευθεῖ ο δούλος μου)» [Ματθ. 8, 8], θα μπορούσε να το κάνει αὐτό, ἐπειδὴ ὅμως Τον κάλεσαν στην οἰκία τους και ζήτησαν να ἔλθει, ἐξαιτίας αὐτοῦ ἐρχεται, ὥστε να ἀπαλλάξει αὐτὲς ἀπὸ την ταπεινὴ σκέψη γι' Αὐτὸν και ἐρχεται στο μέρος ἐκεῖνο. Ὅμως αν και ἐρχεται, δείχνει και με αὐτό ὅτι μπορεί και ἀπὸν ἀκόμη, να θεραπεύσει· για τον λόγο λοιπὸν

αυτόν και αργοπορεί· διότι δε θα φαινόταν η χάρη να έχει δοθεί αμέσως, εάν δεν προχωρούσε και η δυσωδία του νεκρού.

Και από πού γνώριζε η γυναίκα την ανάσταση που επρόκειτο να γίνει; Άκουσε πολλά από τον Χριστό να λέγει περί αναστάσεως, αλλά όμως εκείνη επιθυμούσε τώρα να τη δει. Και πρόσεχε πώς ακόμη σκέπτεται γήινα· διότι όταν άκουσε ότι «*Εγώ είμαι η ανάσταση και η ζωή*», δεν είπε «*Ανάστησέ τον*», αλλά τι λέγει; «*Ναί, Κύριε· εγώ πεπίστευκα ότι σὺ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος* (: Ναι, Κύριε. Εγώ πριν από πολύ καιρό έχω πιστέψει ότι εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού, που περιμέναμε να έλθει στον κόσμο σύμφωνα με τις θεϊκές υποσχέσεις και προφητείες. Κι εφόσον έχω τη βεβαιότητα ότι Εσύ είσαι ο Χριστός, πιστεύω και σε όσα τη στιγμή αυτή λες και διακηρύττεις για τον εαυτό Σου'')».

Τι λέει λοιπόν ο Χριστός προς αυτήν; «*Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κὰν ἀποθάνῃ, ζήσεται* (: Εκείνος που πιστεύει σε μένα, ακόμη κι αν πεθάνει σωματικώς, όπως πέθανε ο αδελφός σου, θα ζήσει. Διότι εκτός από την ουράνια και πνευματική ζωή, την οποία από τώρα θα μεταδώσω στην ψυχή του, αργότερα θα τον αναστήσω και σωματικώς)», εννοώντας τον προσωρινό σωματικό θάνατο, «*καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα* (: Και κάθε άνθρωπος που δεν έχει ακόμη πεθάνει, αλλά ζει εδώ στη γη, εφόσον πιστεύει σε μένα, θα αντιμετωπίσει γεμάτος αφοβία τον πρόσκαιρο θάνατο, τον οποίο τρέμουν και φοβούνται οι άνθρωποι που βρίσκονται μακριά από μένα. Κι επειδή θα μένει πάντοτε ενωμένος με μένα, δεν θα υποστεί ποτέ τον πνευματικό θάνατο, που είναι και ο πραγματικός και ανεπανόρθωτος θάνατος)», φανερώνοντας τον **πνευματικό και αληθινό θάνατο του οποίου δε θα γνωρίσουν ποτέ όσοι πιστεύουν σε Αυτόν**.

«Αφού λοιπόν εγώ είμαι η ανάσταση, μη θορυβηθείς, αν και πέθανε ήδη, αλλά πίστευε· διότι αυτό δεν είναι θάνατος». Πρώτα παρηγόρησε αυτή για το συμβάν και της έδωσε ελπίδες και με το να πει ότι «*Θα αναστηθεί*» και με το να πει «*Εγώ είμαι η ανάσταση*», και ότι θα αναστηθεί, και αν ακόμη πεθάνει, δε θα πάθει τίποτε. Ὡστε δεν πρέπει να νιώθει φρίκη για αυτόν τον θάνατο. Αυτό επίσης που λέγει, σημαίνει το εξής, ότι «*οὔτε αὐτὸς ἔχει πεθάνει, οὔτε εσεῖς θα πεθάνετε*». «*Το πιστεύεις αυτό;*». Λέγει εκείνη: «*Πιστεύω ότι Εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού, που επρόκειτο να έλθει στον κόσμο*». Έχω τη γνώμη ότι η γυναίκα δεν αντιλήφτηκε το νόημα των λόγων του Χριστού. Αλλά ότι μεν σήμαινε κάτι το σπουδαίο το αντιλήφτηκε, δεν αντιλήφτηκε όμως το όλο νόημα αυτού· για τον λόγο αυτόν, άλλο ρωτήθηκε και άλλη απάντηση δίνει. Καταρχήν λοιπόν εκείνο ήταν το κέρδος της, η κατάπαυση του πένθους της· διότι τέτοια είναι η δύναμη των λόγων του Χριστού. Για τον λόγο αυτόν και εκείνη πρόλαβε και αυτή ακολούθησε· διότι η ευνοϊκή τους διάθεση απέναντι στον Διδάσκαλο, δεν επέτρεπε να σκέπτονται το συμβάν και να βιώνουν δυσάρεστα συναισθήματα γι' αυτό σε μεγάλο βαθμό. Ὡστε μαζί με τη χάρη του Θεού και η σκέψη των γυναικών ήταν φιλοσοφημένη και η διάνοιά τους

καρτερική.

[Υπομνηματισμός των εδαφίων 11, 30-40]

«Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα, εἰποῦσα· Ὁ Διδάσκαλος πάρεστι, καὶ φωνεῖ σε (: Αφοῦ εἶπε αὐτὰ τα λόγια, ἐφυγε καὶ εἰδοποίησε κρυφὰ τὴν ἀδελφὴ τῆς Μαρία νὰ ἐλθεῖ, λέγοντας: “Ὁ Διδάσκαλος εἶναι ἐδῶ καὶ σε φωνάζει”). Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν (: Ἐκείνη, ἀμέσως μόνις το ἀκουσε αὐτό, σηκώθηκε καὶ ξεκίνησε νὰ Τον συναντήσῃ). Οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ’ ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα (: Στὸ μεταξὺ ὅμως ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε ἐλθεῖ ἀκόμη μέσα στο χωριό, ἀλλὰ ἦταν στο μέρος που τον εἶχε υποδεχθεῖ ἡ Μάρθα· διότι ἠθέλε νὰ επισκεφθεῖ τον τάφο του Λαζάρου μόνος Του, μαζί με τους μαθητές Του καὶ τις δύο ἀδελφές του Λαζάρου)».

Εἶναι μεγάλο ἀγαθὸ ἡ φιλοσοφία· καὶ λέγοντας «φιλοσοφία» ἐννοῶ τὴ δική μας φιλοσοφία· διότι **τα διδάγματα τῶν εἰδωλολατρῶν, τὰ φιλοσοφήματά τους εἶναι μόνο λόγια καὶ μῦθοι· καὶ οὔτε καὶ αὐτοὶ οἱ μῦθοι περιέχουν κάποιο δείγμα φιλοσοφίας, διότι ὅλα ἐκ μέρους ἐκείνων γίνονται γιὰ δόξα**. Μέγα λοιπὸν ἀγαθὸ εἶναι ἡ φιλοσοφία καὶ μας ἀμείβει καὶ στὴν ἐδῶ ζωὴ· διότι **καὶ αὐτός που περιφρονεῖ τὰ χρήματα, ἤδη καρπούται τὴν ὠφέλεια στὴν ἐδῶ ζωὴ, ἀπαλλασσόμενος ἀπὸ τις περιττές καὶ ἀνόητες φροντίδες, καὶ ἐκεῖνος που καταπατεῖ τὴν κοσμικὴ δόξα λαμβάνει ἤδη τὸν μισθὸ στὴν ἐδῶ ζωὴ, διότι δὲν εἶναι δούλος κανενός, ἀλλὰ εἶναι πραγματικὰ ἐλεύθερος· καὶ αὐτός που ἐπιθυμεῖ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ λαμβάνει τὴν ανταπόδοσιν στὴν ἐδῶ ζωὴ, διότι θεωρεῖ τὰ παρόντα πράγματα χωρὶς καμία ἀξία καὶ εὐκόλα νικά τὴν ὅλη λύπη**.

Νὰ λοιπὸν καὶ αὐτὴ ἡ γυναῖκα, ἡ Μαρία, με τὴ φιλοσοφικότητα που ἐπέδειξε, ἔλαβε τὸν μισθὸ στὴν ἐδῶ ζωὴ· καθόσον ἐνῶ ὅλοι κάθονταν πλησίον τῆς καὶ αὐτὴ πενθούσε καὶ θρηνούσε, δὲν περίμενε νὰ ἐλθεῖ πρῶτος ὁ Διδάσκαλος πρὸς αὐτὴν, οὔτε τὰ προσχήματα τήρησε, οὔτε κατανικήθηκε ἀπὸ τὸ πένθος· καθόσον μαζί με τὴν ἄλλη ταλαιπωρία, **αὐτές που πενθοῦν ἔχουν καὶ αὐτὴν τὴν ἀσθένεια, θέλουν νὰ τιμῶνται ἀπὸ ὅσους βρίσκονται ἐκεῖ**. Ὅμως αὐτὴ τίποτε παρόμοιο δὲν ἐπαθε, ἀλλὰ μόνις ἀκουσε ὅτι ἔρχεται ὁ Διδάσκαλος, σηκώθηκε καὶ ξεκίνησε ἡ ἴδια ἀμέσως νὰ Τον συναντήσῃ.

«Οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην (: Στὸ μεταξὺ ὅμως ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε ἐλθεῖ ἀκόμη μέσα στο χωριό)»· βιάδιζε δηλαδὴ ἀργά, γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ὅτι ἔρχεται με σκοπὸ νὰ κάνει τὸ θαῦμα, ἀλλὰ ἔρχεται ἐπειδὴ κλήθηκε ἀπὸ ἐκείνους. Ἡ λοιπὸν εἶπε ὁ ευαγγελιστὴς γιὰ τὴ Μαρία ὅτι «ἐγείρεται ταχὺ (: σηκώνεται ἀμέσως)», θέλοντας

να υποδηλώσει αυτό, ή θέλει να δείξει ότι έτσι έτρεξε, ώστε να προφτάσει Αυτόν καθώς ερχόταν. Έρχεται μάλιστα όχι μόνη της, αλλά έχοντας μαζί της και τους Ιουδαίους που βρίσκονταν στην οικία της. Με πάρα πολλή σύνεση για τον λόγο αυτόν και κρυφά κάλεσε αυτήν η αδελφή της, ώστε να μην ανησυχήσει αυτούς που είχαν συγκεντρωθεί εκεί· και ούτε την αιτία είπε, διότι οπωσδήποτε πολλοί θα αναχωρούσαν. Ενώ τώρα την ακολουθούσαν όλοι, με την σκέψη ότι απέρχεται για να κλάψει· και με αυτό μάλιστα πάλι επιβεβαιώνεται ότι ο Λάζαρος πέθανε [βλ. Ιω. 18, 31: «Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες· ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλάυση ἐκεῖ (: Οι Ιουδαίοι λοιπόν που ήταν μαζί με τη Μαρία στο σπίτι και την παρηγορούσαν, όταν την είδαν να σηκώνεται βιαστική, να φεύγει από το σπίτι και να κατευθύνεται έξω από το χωριό, την ακολούθησαν λέγοντας ότι πηγαίνει στο μνημείο για να κλάψει εκεί)»].

«Ἡ οὖν Μαρία, ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ (: Όταν λοιπόν η Μαρία ήλθε εκεί που ήταν ο Ιησούς, καθώς Του αντίκρισε, έπεσε στα πόδια Του)». Ήταν θερμότερη αυτή από την αδελφή της· ούτε το πλήθος ντράπηκε, ούτε την υπόνοια που είχε γι' Αυτόν (διότι ήσαν πολλοί και από τους εχθρούς, που έλεγαν βέβαια «οὐκ ἠδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; (: Δεν είχε τη δύναμη αυτός που άνοιξε τα μάτια του τυφλού να κάνει εγκαίρως ὅ,τι χρειαζόταν για να μην πεθάνει κι αυτός;))», αλλά απομάκρυνε ὅλα τα ανθρώπινα προ του διδασκάλου, και για ένα μόνο ενδιαφερόταν, για να αποδώσει τιμή στον Διδασκάλο.

Και τι λέγει; «Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός (: "Κύριε, εάν ήσουν εδώ, δεν θα μου πέθαινε ο αγαπημένος μου αδελφός, αλλά θα τον θεράπευες")». Τι κάνει λοιπόν ο Χριστός; Καταρχήν δε λέγει τίποτε σε αυτήν, ούτε λέγει αυτά που είπε προς την αδελφή της (διότι παρευρισκόταν πολύ πλήθος και δεν ήταν καιρός για εκείνα τα λόγια), αλλά μόνο δείχνει μετριοφροσύνη και συγκατάβαση και **επιβεβαιώνοντας την ανθρώπινη φύση Του, δακρύζει ήρεμα και αναβάλλει προς το παρόν το θαύμα**. Επειδή δηλαδή το θαύμα ήταν μέγα και τέτοιο, που λίγες φορές έκανε, και επρόκειτο πολλοί να πιστέψουν σε Αυτόν μέσω αυτού, για να μην προβάλλει το πλήθος την πρόφαση ὅτι έκανε το θαύμα αυτό χωρίς την παρουσία εκείνων και δεν αποκομίσουν καμία ωφέλεια από το μέγεθος του θαύματος, αποσπά πολλούς μάρτυρες με τη συγκατάβασή Του αυτή, για να μη χάσει το θήραμα, και φανερώνει αυτό που ήταν γνώρισμα της ανθρώπινης φύσεως· δακρύζει δηλαδή και υιώθει ταραχή· διότι γνωρίζει ὅτι το πάθος προκαλεί συνήθως πένθος.

Έπειτα, αφού επέδειξε τη συγκίνησή Του για το πάθος (διότι το «ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν (:συγκράτησε με δριμύτητα το συναίσθημα της βαθιάς λύπης μέσα στην ψυχή Του και αντέδρασε έντονα για να επιβληθεί σε αυτό)» αυτό σημαίνει), συγκράτησε την ταραχή Του και ρωτά με τον τρόπο αυτόν: «Ποῦ τεθείκατε

αυτόν; (: Πού τον έχετε ενταφιάσει;)), ώστε να μην ρωτήσει με θρήνους. Και **γιατί τέλος πάντων ρωτά;** Επειδή δε θέλει να φανεί ότι το κάνει από μόνος Του, αλλά να φανεί ότι όλα τα πληροφορείται από εκείνους και τα κάνει παρακαλούμενος από εκείνους, ώστε να απαλλάξει το θαύμα από κάθε υποψία.

«Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς (: Ὅσοι ἦταν εκεί Του είπαν: “Κύριε, έλα να δεις”. Και καθώς πήγαινε στον τάφο, **δάκρυσε ο Ιησούς από συμπάθεια για τη θλίψη των δύο αδελφών**)». Βλέπεις ότι δεν είχε ακόμη δείξει κανένα σημείο για την ανάσταση, και ούτε ότι πηγαινει με τέτοιο σκοπό, να αναστήσει δηλαδή, αλλά ωσάν για να κλάψει; Το ότι βέβαια φαινόταν ότι πήγαινε με τέτοιο σκοπό, σαν για να θρηνησει και όχι ωσάν για να αναστήσει, το φανερώνουν οι Ιουδαίοι, που και έλεγαν ως γνωστό: «Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν (: Όταν λοιπόν οι Ιουδαίοι Τον είδαν να δακρύζει, έλεγαν: “Δες πόσο τον αγαπούσε!”). *Τινές δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· οὐκ ἠδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;* (: Μερικοί όμως απ’ αυτούς πήραν αφορμή να εκδηλώσουν την αρνητική τους διάθεση και είπαν: “Δεν είχε τη δύναμη αυτός που άνοιξε τα μάτια του τυφλού να κάνει εγκαίρως ό,τι χρειαζόταν για να μην πεθάνει κι αυτός;”»).

Ούτε και κατά τις συμφορές εγκαταλείπουν την πονηρία τους, μολονότι βέβαια **ήταν πολύ πιο θαυμαστό αυτό που πρόκειται να κάνει· διότι από το να σταματήσει τον θάνατο καθώς επέρχεται, πολύ μεγαλύτερο είναι το να νικήσει αφού έλθει και να τον απομακρύνει. Από αυτά δηλαδή για τα οποία έπρεπε να θαυμάζουν τη δύναμή Του, από αυτά Του διαβάλλουν.** Κατ’ αρχήν **ομολογούν ότι άνοιξε τους οφθαλμούς του τυφλού** και ενώ πρέπει να Του θαυμάζουν για εκείνο, με αυτό και εκείνο διαβάλλουν, σαν να μη συνέβη. Και δεν αποδεικνύονται μόνο από αυτό ότι όλοι ήσαν διεφθαρμένοι, αλλά και από το ότι, πριν ακόμη έλθει και πριν δείξει τη δύναμή Του, **Τον κατηγορούν εκ των προτέρων**, και δεν περιμένουν την έκβαση της υποθέσεως. Είδες πώς είναι **διεφθαρμένη και κακόβουλη η σκέψη τους;**

Έρχεται λοιπόν στο μνήμα και πάλι αντιδρά και επιτιμά το δυσάρεστο αυτό συναίσθημα που Τον κατέβαλε. Και **γιατί τέλος πάντων ο ευαγγελιστής τονίζει συνέχεια με τόση επιμονή και λέγει ότι δάκρυσε και ότι ένιωσε συγκίνηση; Για να μάθεις ότι πραγματικά έφερε τη δική μας φύση.** Επειδή δηλαδή είναι φανερό ότι ο ευαγγελιστής Ιωάννης, ο οποίος διηγείται περί του Κυρίου και κατά πολύ περισσότερο από τους άλλους ευαγγελιστές τα πολύ σπουδαία έργα και λόγια Αυτού, ομιλεί και εδώ για τα σωματικά γνωρίσματά Του με πολύ ανθρώπινες εκφράσεις.

Τίποτε δηλαδή παρόμοιο δεν είπε για τον θάνατό Του, από αυτά που είπαν οι άλλοι ευαγγελιστές, όπως ότι **έγινε περίλυπος** [Ματθ. 26, 38: «περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ

μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ (: Η ψυχή μου είναι τόσο πολύ λυπημένη, ώστε να κινδυνεύω να πεθάνω απ' τη λύπη. Μείνετε εδώ άγρυπνοι μαζί μου)» και Μάρκ. 14, 34: «περίλυπός ἐστίν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε (: Είναι καταλυπημένη η ψυχή μου τόσο πολύ, που να κινδυνεύω να πεθάνω. Μείνετε εδώ και μείνετε άγρυπνοι)»], ὅτι καταλήφθηκε ἀπὸ αγωνία, ἀλλὰ ἐντελῶς το ἀντίθετο, ὅτι δηλαδὴ τους ἐρίξε υπτίους [Ιω. 18, 6: «ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐγὼ εἶμι, ἀπήλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί (: Ὅταν λοιπὸν εἶπε στους στρατιώτες που εἶχαν ἐρθει για να Τον συλλάβουν: «εγὼ εἶμαι», αυτοί, ἐπειδὴ κυριεύθηκαν ἀπὸ φόβο μπροστὰ στη θεϊκὴ Του δύναμη, ὀπισθοχώρησαν κι ἔπεσαν κάτω στη γη)»].

Αὐτὸ λοιπὸν που παρέλειψε ο εὐαγγελιστὴς Ιωάννης να τονίσει στις περιπτώσεις ἐκείνες, το συμπλήρωσε ἐδῶ με το πένθος· διότι ομιλώντας για τον θάνατό Του, λέγει: «οὐδεὶς αἶρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτὴν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτὴν· ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρὸς μου (: Κανείς δεν ἔχει τη δύναμη να πάρει τη ζωὴ μου και να με θανατώσει εἴαν δεν το θελήσω ἐγὼ. Ἀλλὰ ἐγὼ ἀπὸ μόνος μου την παραδίδω. Ἐχω ἐξουσία να προσφέρω τη ζωὴ μου κι ἔχω ἐξουσία πάλι να την πάρω πίσω. Αὐτὴ την ἐντολὴ πήρα ἀπὸ τον Πατέρα μου, να θυσιάσω τη ζωὴ μου πάνω στον σταυρὸ και να την πάρω πάλι με την Ἀνάσταση. Ἐτσι θα ἀναδειχθῶ ο αἰώνιος ἀρχιερέας και μεσίτης για τη σωτηρία των προβάτων μου)» [Ιω. 10, 18] και δεν ἀναφέρει ἐκεῖ τίποτε το ταπεινὸ. Για τον λόγο αὐτὸν και κατὰ το σταυρικὸ πάθος Του ἀναφέρουν πολὺ το ἀνθρώπινο στοιχεῖο Του, για να φανερώσουν με αὐτὸ ὅτι **εἶναι ἀληθὴς ἡ κατ'οικονομίαν ἐνσάρκωσή Του**. Και ο μεν Λουκάς το ἐπιβεβαιώνει αὐτὸ ἀπὸ την αγωνία και την ταραχὴ και τον ιδρώτα Του [Λουκά 22, 43-44: «ὥφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν (: Ἐμφανίστηκε τότε σε Αὐτόν ἕνας ἄγγελος ἀπὸ τον οὐρανὸ, και ἐνίσχυε τις σωματικὲς Του δυνάμεις, που εἶχαν ἐξαντληθεῖ μέχρι λιποθυμίας. Στο μεταξύ Του κατέλαβε αγωνία και γι' αὐτὸ προσευχόταν τώρα θερμότερα και με περισσότερη ἐπιμονή. Και ο ἰδρώτας Του ἐγένε ἀφθονος και πηχτός σαν κομμάτια πηγμένου αἵματος που πέφτουν στη γη)»], ἐνῶ ο Ιωάννης ἐπιβεβαιώνει και την ἀνθρώπινη φύση του Κυρίου ἀπὸ το πένθος Του αὐτὸ μπροστὰ ἀπὸ τον τάφο του Λαζάρου: «Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον· ἦν δὲ σπηλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ (: Ο Ιησοῦς λοιπὸν, ἐνῶ πάλι προσπαθοῦσε να συγκρατήσῃ μέσα Του τη συγκίνηση, ἦλθε στο μνημεῖο. Το μνημεῖο αὐτὸ ἦταν μια σπηλιά ἀνοιγμένη σε βράχο, που την εἰσοδὸ της την ἔφραζε μια μεγάλη πέτρα)» [Ιω. 18, 38]. Δε θα κυριευόταν δηλαδὴ ἀπὸ το πένθος μία και δυο φορές, εἴαν δεν ἔφερε τη δικὴ μας φύση.

Τι κάνει λοιπὸν ο Ιησοῦς; Για μεν τις κατηγορίες τους δεν δίνει καμία ἀπάντηση (διότι τι χρειαζόταν να ἀποστομώνει αὐτοὺς με λόγια, ἀφοῦ ἐπρόκειτο ἀμέσως να το

πάθουν αυτό με έργα, πράγμα που ήταν λιγότερο ενοχλητικό και ικανό να καταντροπιάσει αυτούς περισσότερο;), λέγει όμως: «**ἄρατε τὸν λίθον** (: Σηκώστε τον λίθο)». **Γιατί τέλος πάντων δεν κάλεσε τον Λάζαρο να αναστηθεί όσο Εκείνος δεν ήταν ακόμη παρών και δεν τον παρουσίασε; Και πόσο μάλλον γιατί δεν τον ανάστησε ενώ ο λίθος βρισκόταν επάνω στον τάφο;** (καθόσον Αυτός που μπορούσε να θέσει σε κίνηση σώμα νεκρό δια της φωνής Του και να το παρουσιάσει πάλι με ζωή, πολύ περισσότερο θα μπορούσε να κινηθεί λίθο με τη φωνή Του· αυτός που έδωσε με τη φωνή Του την ικανότητα να βαδίσει εκείνος που ήταν δεμένος με σπάργανα και που εμποδιζόταν από αυτά, πολύ περισσότερο θα μπορούσε λίθο να κινηθεί. Τι λέω; Θα μπορούσε να το κάνει αυτό και απών).

Γιατί λοιπόν τέλος πάντων δεν το έκανε; Για να κάνει αυτούς μάρτυρες του θαύματος, για να μη λένουν αυτό που έλεγαν και για τον τυφλό [Ιω. 9, 8-9: «Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι ἐγὼ εἰμι (: Τότε οι γείτονες κι όσοι τον έβλεπαν προηγουμένως ότι ήταν τυφλός, έλεγαν: “Δεν είναι αυτός που καθόταν και ζητούσε από τους διαβάτες ελεημοσύνη;”. Μερικοί έλεγαν: “Αυτός είναι”. Άλλοι όμως έλεγαν ότι δεν είναι αυτός, αλλά κάποιος άλλος που του μοιάζει. Ο ίδιος όμως έλεγε ότι “εγώ είμαι ο τυφλός που παλαιότερα ζητούσα ελεημοσύνη”)]· διότι τα χέρια και το γεγονός ότι ήλθε στο μνημείο επιβεβαίωναν ότι Αυτός ήταν.

Ὡστε εάν δεν μετέβαιναν στο μνημείο, θα τον θεωρούσαν και φάντασμα ή θα νόμιζαν ότι βλέπουν άλλον αντί άλλου. Τώρα όμως με το να έλθουν στον τόπο του μνημείου και να σηκώσουν τον λίθο και το να δώσει εντολή να λύσουν από τα δεσμά του σπαργανωμένο νεκρό [Ιω. 11, 43-44: «καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκράυγασε· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν (: Και αφού τα είπε αυτά, δείχνοντας την κυριαρχική εξουσία Του και πάνω στον ίδιο τον θάνατο, κρούγασε: “Λάζαρε, βγες έξω”. Και ο νεκρός βγήκε από το μνημείο με τα πόδια και τα χέρια του δεμένα με επιδέσμους, και το πρόσωπό του περιτυλιγμένο και σκεπασμένο με ένα πλατύ ύφασμα. Τότε είπε ο Ιησούς σε εκείνους που παρευρίσκονταν εκεί: “Λύστε τον και αφήστε τον μόνο και χωρίς βοηθό να πάει στο σπίτι του”)] και **το να αναγνωρίσουν αυτόν οι φίλοι του από τα σπάργανα και να πουν, ότι αυτός είναι** και το να μην τον εγκαταλείψουν οι αδελφοί του και το να πει η μία αδελφή: «Ἦδη μυρίζει· διότι τέσσερις ἡμέρες εἶναι νεκρός», όλα αυτά πλέον ήσαν ικανά να αποστομώσουν τους αγνώμονες, με το να γίνουν οι ίδιοι μάρτυρες του θαύματος.

Για τον λόγο αυτόν τους λέγει να σηκώσουν τον λίθο από τον τάφο, για να δείξει ότι ανασταίνει αυτόν· για τον λόγο αυτό και ρωτάει: «Πού τον έχετε θέσει;», ώστε αυτοί

που είπαν: «Έλα και δες», και Τον οδήγησαν εκεί, **να μην μπορούν να πουν ότι άλλου ανέστησε**, ώστε και η ίδια η φωνή τους και τα χέρια τους να γίνουν μάρτυρες (η μεν φωνή τους που έλεγε «Έλα και δες», ενώ τα ίδια τα χέρια τους με το να αρπάξουν τον λίθο και να λύσουν τα σπάργανα), και οι οφθαλμοί τους και η ακοή τους (η μεν ακοή τους που άκουσε τη φωνή του Κυρίου προς τον νεκρό Λάζαρο: "Λάζαρε, δεῦρο ἔξω", οι δε οφθαλμοί τους που τον είδαν να εξέρχεται αναστημένος από τον τάφο) και η όσφρησή τους, με το ότι αντιλήφθηκε τη δυσωδία· διότι λέγει: «Ἦδη μυρίζει· διότι εἶναι τέσσερις ἡμέρες νεκρός». Ὡστε είχαν δίκιο που έλεγαν ότι η γυναίκα δεν αντιλήφθηκε τίποτε από εκείνα που είπε ο Χριστός, ότι «και αν ακόμη πεθάνει, θα ζήσει».

Πρόσεχε λοιπόν τι λέγει εδώ, επειδή φαινόταν πλέον αδύνατο το πράγμα εξαιτίας του χρόνου που πέρασε· καθόσον ήταν παράξενο το να αναστήσει νεκρό τεσσάρων ημερών και αποσυνθεμένο. Και στους μεν μαθητές είπε: *«αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς* (: Όταν όμως το άκουσε αυτό ο Ιησούς είπε: "Αυτή η ασθένεια δεν θα καταλήξει σε ανεπανόρθωτο θάνατο, αλλά εμφανίστηκε για να λάμψει η δόξα και η δύναμη του Θεού. Εμφανίστηκε δηλαδή για να δοξασθεί με την ασθένεια αυτή ο Υιός του Θεού, διότι θα Του δοθεί η ευκαιρία να δείξει την υπερφυσική Του δύναμη και να επιβεβαιώσει περίτρανα τη θεϊκή Του φύση και αποστολή")» [Ιω. 11, 4], δηλώνοντας με αυτό τον εαυτό Του, ενώ στη γυναίκα είπε: *«Οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι εἰάν πιστεύσῃς, ὄψῃς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ; (: "Δεν σου είπα ότι εάν πιστέψεις, θα δεις τον ένδοξο θρίαμβο της παντοδυναμίας του Θεού εναντίον του θανάτου με την ανάσταση του αδελφού σου; Αυτή θα είναι το σύμβολο και το προμήνυμα της κοινής αναστάσεως όλων των ανθρώπων")»*, ομιλώντας για τον Πατέρα. Βλέπεις ότι η πνευματική αδυναμία των ακροατών γίνεται αιτία να διαφέρουν τα λόγια που τους απευθύνει κάθε φορά; Υπενθυμίζει εκείνα που είπε προς αυτήν, σχεδόν επιτιμώντας την, σαν να τα λησμόνησε. Ἦ επειδή δεν ήθελε από την αρχή να εκπλήξει τους παρευρισκόμενους, της λέει με ηρεμία: «Δεν σου είπα, ότι εάν πιστέψεις, θα δεις τη δόξα του Θεού;».

[Υπομνηματισμός των εδαφίων Ιω. 11, 41-42]

*«Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε· Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου (: Μετά λοιπόν από την παρατήρηση αυτή του Κυρίου έβγαλαν την πέτρα από την είσοδο του σπηλαίου, όπου βρισκόταν ο νεκρός. Ο Ιησούς τότε ύψωσε τα μάτια Του στον ουρανό και είπε: "Πάτερ, είμαι βέβαιος ότι θα συντελεσθεί αμέσως το θαύμα και σε ευχαριστώ που με άκουσες). Ἐγὼ δὲ ἤδειν, ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας (: **Εγώ το ήξερα ότι πάντοτε με ακούς**. Αλλά είπα μεγαλόφωνα το «ευχαριστώ», για να το ακούσει ο λαός που στέκεται γύρω μου. Κι έτσι αφού όλοι αυτοί δουν πόση βεβαιότητα έχω ότι θα εισακουσθώ, να πιστέψουν ότι **Εσύ με απέστειλες**, όταν*

ακολουθήσει το θαύμα''» [Ιω. 11, 41-42].

Αυτό που πολλές φορές είπα, αυτό και τώρα θα πω, **ότιο Χριστός δεν αποβλέπει τόσο προς τη δική Του αξία, όσο προς τη σωτηρία τη δική μας, ούτε πώς να πει κάτι το σπουδαίο, αλλά κάτι που να μπορεί να μας προσελκύσει κοντά Του.** Για τον λόγο αυτόν **τα μεν υψηλά και μεγάλα νοήματα είναι λίγα στους λόγους Του και αυτά συγκεκριμένα, ενώ τα ταπεινά και ασήμαντα νοήματα καταπλημμυρίζουν τους λόγους Του.** Επειδή δηλαδή με αυτά συγκινούνταν περισσότερο, αυτά και προτιμά, και **ούτε αυτά τα φανερώνει εξ ολοκλήρου ώστε να μη βλαφτούν όσοι θα πίστευαν στο μέλλον, ούτε τα αποσιωπά, ώστε να μη σκανδαλισθούν οι τότε πιστοί·** διότι εκείνοι μεν που εξήλθαν από την ταπεινότητα θα μπορούσαν και από ένα υψηλό δόγμα να αντιληφθούν το παν, ενώ εκείνοι που εξακολουθούν να ζουν στην ταπεινότητα, εάν δεν τα άκουγαν αυτά πολλές φορές, δε θα ήταν δυνατόν ούτε καν να Του πλησιάσουν.

Όταν λοιπόν ούτε και μετά από τα τόσα βλέπουν και ακούνε δε μένουν κοντά Του, αλλά και Τον λιθοβολούν και Τον εκδιώκουν και προσπαθούν να Τον φονεύσουν και Τον ονομάζουν βλάσφημο, και όταν μεν εξισώνει τον εαυτό Του με τον Θεό, λένουν τα εξής: **«τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός;** (: Γιατί ο άνθρωπος αυτός μιλάει έτσι και ξεστομίζει βλασφημίες; Ποιός άλλος μπορεί να συγχωρεί αμαρτίες παρά μόνον ένας, ο Θεός;» [Μαρκ. 2, 7], ενώ όταν λέγει: **«ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου (: ἔχουν συγχωρηθεῖ οἱ αμαρτίες σου)»** [Ματθ. 9, 2], Τον αποκαλούν ακόμη και δαιμονισμένο, όπως ακριβώς πάλι και όταν λέγει ότι αυτός που ακούει τα λόγια Του δεν έχει να φοβηθεί τον θάνατο, ή και όταν λέγει **«ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί ἐστι (: εγώ είμαι αχώριστα ενωμένος με τον Πατέρα μου, και γι' αυτό είμαι και μένω μέσα στον Πατέρα, και ο Πατέρας είναι και μένει μέσα μου)»** [Ιω. 14, 10], Τον εγκαταλείπουν, και σκανδαλίζονται πάλι, όταν λέγει ότι έχει κατεβεί από τον ουρανό, τότε λοιπόν καμία απολογία δε θα έχουν ενώπιον του φοβερού βήματος του Κυρίου κατά την ημέρα της τελικής κρίσεως.

Εάν λοιπόν δεν υπέφεραν αυτά που σπανίως λέγονταν, με μεγάλη δυσκολία θα μπορούσαν να Τον προσέχουν και εάν όλος ο λόγος Του ήταν γεμάτος από υψηλά νοήματα και εκφράζονταν με αυτόν τον τρόπο . Όταν λοιπόν λέγει **«καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ (: σύμφωνα με την εντολή που μου έδωσε ο Πατέρας, ο οποίος θέλει με το θάνατό μου να σωθούν οι άνθρωποι, έτσι ακριβώς κάνω)»** [Ιω. 14, 31] και ότι **«κάμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε (: Και εμένα γνωρίζετε και από πού κατάγομαι ξέρετε. Αλλά η γνώση σας αυτή δεν είναι πλήρης. Εσείς γνωρίζετε μόνο ότι είμαι από τη Ναζαρέτ. Κι όμως δεν έχω έλθει από μόνος μου, όπως εσείς υποθέτετε, αλλά η αποστολή μου είναι γνήσια και αληθινή, διότι είναι πραγματικός και αληθινός ο Θεός που με έστειλε, αλλά εσείς**

δεν τον γνωρίζετε» [Ιω. 7, 28], τότε πιστεύουν. Και το ότι τότε γίνεται φανερό από το ότι το επισήμανε αυτό ο Ευαγγελιστής με τα λόγια, «*Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν* (: Και καθώς τα έλεγε αυτά ο Ιησούς, πολλοί πίστεψαν σ' αυτόν ότι είναι ο Μεσσίας)» [Ιω. 8, 30].

Εάν λοιπόν οι μεν ταπεινοί λόγοι προσείλκυαν στην πίστη, οι δε υψηλοί απομάκρυναν, πώς δεν αποτελεί μεγίστη ανοησία να μη θεωρούμε ότι οι ταπεινοί λόγοι ειπώθηκαν εξαιτίας των ακροατών; Διότι και σε άλλη περίπτωση, θέλοντας να πει κάτι το σπουδαίο, σιώπησε, αφού πρόσθεσε αυτήν την αιτία και είπε: «*ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον* (: Για να μην τους σκανδαλίσουμε όμως και παρεξηγώντας το παράδειγμά μας παρακινηθούν απ' αυτό να περιφρονούν τον ναό, πήγαινε στη θάλασσα και ρίξε το αγκίστρι)» [Ματθ. 17, 27], πράγμα λοιπόν που κάνει και εδώ· διότι μετά τα λόγια: «*Ἐγὼ δὲ ἤδειν, ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις* (: Εγώ το ήξερα ότι πάντοτε με ακούς)», πρόσθεσε «*ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν* (: αλλά είπα μεγαλόφωνα το «ευχαριστώ», για να το ακούσει ο λαός που στέκεται γύρω μου. Κι έτσι αφού όλοι αυτοί δουν πόση βεβαιότητα έχω ότι θα εισακουσθώ, να πιστέψουν ότι Εσύ με απέστειλες, όταν ακολουθήσει το θαύμα)». Μήπως είναι δικά μας τα λόγια; Μήπως είναι ανθρώπινη σκέψη; Όταν λοιπόν κανείς δεν ανέχεται από τα γραμμένα να πειστεί, διότι σκανδαλίζονται με τα υψηλού περιεχομένου λόγια, ακούγοντας τον Χριστό να λέγει ότι γι' αυτό ομιλεί με ταπεινά λόγια, για να μη σκανδαλισθούν, πώς λοιπόν θα σκεφτεί ότι είναι λόγια ευτελή εκ φύσεως και **όχι εκ συγκαταβάσεως;**

Έτσι και σε άλλη περίπτωση, όταν ακούστηκε φωνή από τον ουρανό, έλεγε: «*οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς* (: Δεν έγινε η φωνή αυτή για μένα, που γνωρίζω πόσο πολύ με αγαπά ο Πατέρας μου, αλλά για σας' για να πληροφορηθείτε ότι αυτός με έχει αποστείλει στον κόσμο)» [Ιω. 12, 30], αν και βέβαια εκείνος που διαθέτει πνευματικό ύψος μπορεί να χρησιμοποιεί πολλές ταπεινές εκφράσεις για τον εαυτό του, ενώ ο ταπεινός δεν επιτρέπεται να λέγει για τον εαυτό του κάτι το ανώτερο και το υψηλό. Στην πρώτη περίπτωση γίνεται αυτό από συγκατάβαση και έχει ως αιτία την πνευματική αδυναμία των διδασκομένων, και πόσο μάλλον να τους προτρέψει στο να αποβλέπουν προς την ταπεινοφροσύνη και να τους υπενθυμίσει ότι περιβάλλονται από σάρκα και να διδάξει τους ακροατές **να μη λένε τίποτε το μεγάλο για τον εαυτό τους**· επίσης να ήθελε στην προκειμένη περίπτωση ο Κύριος να δείξει το ότι Τον θεωρούσαν αντίθετο από τον Θεό και το ότι δεν γινόταν πιστευτό ότι είχε έλθει από τον Θεό και το ότι Τον υποπετεύονταν ότι τάχα κατέλυε τον νόμο και ότι Τον φθονούσαν οι ακροατές και το ότι είχαν εχθρική διάθεση απέναντί Του (διότι έλεγε ότι είναι ίσος με τον Θεό). Στη δεύτερη περίπτωση, αντίθετα, το να είναι κανείς ταπεινός και να λέγει για τον εαυτό του κάτι το υψηλό, δεν έχει πραγματικά καμία αιτία ούτε εύλογη ούτε παράλογη, αλλά είναι μόνο ανοησία, αναίδεια και τόλμη ασυγχώρητη.

Για ποιο λόγο λοιπόν ομιλεί με ταπεινές εκφράσεις ο Κύριος, ενώ προέρχεται από την απεριόριστη και μεγάλη εκείνη ουσία; Και εξαιτίας των όσων ειπώθηκαν και για να μη θεωρηθεί αγέννητος· καθόσον ο Παύλος φαίνεται να φοβάται κάτι παρόμοιο. Για τον λόγο αυτόν έλεγε: *«πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἶπη ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα (: διότι, ὡς διακηρύσσεται στους ψαλμούς, ο Πατήρ υπέταξε κάτω από τα πόδια του Χριστού τα πάντα, ἀρα λοιπόν και τον θάνατο. Ὅταν λοιπόν ο Θεός και Πατήρ πει στον Χριστό ὅτι «ὅλα πλέον ἔχουν υποταχθεῖ σε Εσένα» θα εἶναι φανερό ὅτι ἀπὸ την υποταγή αὐτή θα εξαιρείται ο Θεός και Πατήρ, ο οποίος υπέταξε στον Χριστό τα πάντα)» [Α΄ Κορ. 15, 27]*· διότι αυτό θα ἦταν ἀσέβεια και το να το σκεφτεῖ κανείς.

Εάν λοιπόν ἦταν κατώτερος ἀπὸ τον Πατέρα Του και εἶχε διαφορετικὴ οὐσία και θεωρεῖτο ἴσος, δε θα ἔκανε τα πάντα, ὡστε να μη σχηματιστεῖ αὐτὴ η γνώμη; Ενώ τώρα Αὐτός κάνει το ἀντίθετο , λέγοντας: «εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετε μοι (: Εἴναι δεν κάνω τα υπερφυσικά ἔργα που μου ζητά ο Πατέρας μου και με βοηθά να τα εκτελώ, και ουσιαστικά αὐτά εἶναι τα ἴδια τα ἔργα του Πατέρα μου, μην πιστεύετε στη μαρτυρία του στόματός μου και στις δικές μου διαβεβαιώσεις)» [Ιω. 10, 37]· και με το να λέγει δε ὅτι *«ἐγὼ ἔν τῷ πατρὶ και ὁ πατήρ ἔν ἐμοί ἐστι (: εἶμαι και μένω μέσα στον Πατέρα, και ο Πατέρας εἶναι και μένει μέσα μου)» [Ιω. 14, 10]*.

Ἐπρεπε επίσης, εἴναι βέβαια κατώτερος, με πολλή σφοδρότητα να εξαλείψει αὐτὴν την σκέψη, και οὐτε καν να πει: *«ἐγὼ ἔν τῷ πατρὶ και ὁ πατήρ ἔν ἐμοί ἐστι (: εἶμαι και μένω μέσα στον Πατέρα, και ο Πατέρας εἶναι και μένει μέσα μου)»* ἢ ὅτι *«ἐγὼ και ὁ πατήρ ἔν ἐσμεν (: εγὼ και ο Πατέρας μου εἶμαστε ἓνα κι ἔχουμε την ἴδια φύση και την ἴδια δύναμη και θέληση και ἐξουσία ὅλα τα ἔχουμε κοινά)» [Ιω. 10, 30]* ἢ ὅτι *«ὁ ἑώρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα (: Εκείνος που ἔχει δει ἐμένα κι ἔχει ἐκτιμήσει κατάλληλα την ἀλήθεια της διδασκαλίας μου, την ἀγιότητα της ζωῆς μου και τη θαυματουργικὴ δράση μου, εἶδε και τον Πατέρα. Διότι εγὼ εἶμαι ο φυσικὸς Υἱὸς του, και μέσα ἀπὸ την ἀνθρώπινη φύση μου ἐκλάμπει η ἀλήθεια και η δόξα και η ἀγιότητα του Πατρός μου)» [Ιω. 14, 9]*.

Καθόσον και ὅταν μιλούσε για τη δύναμη ἔλεγε: *«ἐγὼ και ὁ πατήρ ἔν ἐσμεν» [Ιω. 10, 30]*· και ὅταν ομιλούσε για την ἐξουσία, πάλι ἔλεγε: *«ὡσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς και ζωοποιεῖ, οὕτω και ὁ υἱὸς οὐς θέλει ζωοποιεῖ (: Ο Υἱὸς ἀκόμη και νεκροὺς θα ἀναστήσει. Διότι, ὡς ο Πατήρ ἀνασταίνει τους νεκροὺς και τους δίνει ζωῆ, ἔτσι και ο Υἱὸς ἔχει ἀπεριόριστη ἐξουσία και δύναμη ὡστε να δίνει ζωῆ ὄχι μόνο φυσικὴ ἀλλὰ και πνευματικὴ. Και την πνευματικὴ αὐτὴ ζωῆ την μεταδίδει σ' ὅποιον θέλει και σε ὅποιον κρίνει ἀξιο να την μεταδώσει)» [Ιω. 5, 21]*, πράγμα που δεν ἦταν δυνατόν να το κάνει εἴναι ἀπὸ ἄλλη οὐσία. Και αν ἀκόμη ἦταν δυνατό αὐτό, δεν ἔπρεπε να το πει, για να μη σκεφτοῦν ὅτι εἶναι Αὐτός και ο Πατήρ μία και η ἴδια

ουσία· διότι, εάν για να μην υποπτευτούν ότι είναι αντίθετος με τον Θεό, πολλές φορές λέγει και αυτά που δεν ταιριάζουν σε Αυτόν, πολύ περισσότερο έπρεπε τότε.

Τώρα όμως με το να λέγει «*ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα* (: Κι έδωσε ο Πατήρ όλη αυτή την εξουσία στον Υιό, για να τιμούν και να λατρεύουν όλοι τον Υιό όπως τιμούν και λατρεύουν τον Πατέρα. Εκείνος που δεν τιμά τον Υιό, δεν τιμά ούτε τον Πατέρα, που τον απέστειλε στον κόσμο) [Ιω. 5, 23], καθώς επίσης, «*ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῆ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ* (: Αληθινά σας βεβαιώνω ότι υπάρχει απόλυτη συμφωνία μεταξύ του Υιού και του Πατρός. Γι' αυτό ο Υιός είναι φυσικώς αδύνατο να κάνει από τον εαυτό Του τίποτε, εάν δεν βλέπει τον Πατέρα να το κάνει αυτό. Είναι που ενεργεί ο Πατήρ, αυτά κάνει και ο Υιός ακριβώς όπως τα κάνει ο Πατήρ. Διότι είναι κοινή και μία η θέληση, η δύναμη και η ενέργεια Πατρός και Υιού)» [Ιω. 5, 19], και το να ονομάζει τον εαυτό Του ανάσταση και ζωή και φως του κόσμου, αποδεικνύουν ότι εξισώνει τον εαυτό Του με τον Πατέρα και φανερώνουν τη γνώμη που είχαν εκείνοι.

Είδες πως λέγει τόσα πολλά και απολογείται ότι δεν καταργεί τον νόμο, ενώ **τη γνώμη της ισότητάς Του προς τον Πατέρα όχι μόνο δεν απορρίπτει, αλλά και την επιβεβαιώνει**: Έτσι και όταν είπαν ότι «*περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὦν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν* (: Δεν θέλουμε να σε λιθοβολήσουμε για κάποιο καλό έργο από εκείνα που λες ότι έκανες. Αλλά θέλουμε να σε λιθοβολήσουμε για τη βλασφημία που ξεστόμισες, και επειδή εσύ, ενώ είσαι άνθρωπος, παρουσιάζεις τον εαυτό σου για Θεό και λες ότι είσαι ένα με τον Θεό)» [Ιω. 10, 33], το επιβεβαίωσε αυτό από την ισότητα των έργων Του.

Και γιατί λέγω ότι ο Υιός το έκανε αυτό, την στιγμή που και ο Πατέρας που δεν έλαβε σάρκα, κάνει το ίδιο; Καθόσον και Αυτός ανεχόταν να λέγονται πολλά ταπεινά για αυτόν χάριν της σωτηρίας των ακροατών· διότι το «*Ἀδάμ, ποῦ εἶ;* (: Αδάμ, πού είσαι;)» [Γεν. 3, 9] και το «*εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται, εἰ δὲ μή, ἵνα γινῶ* (: θα κατεβώ λοιπόν εκεί, για να δω εάν πράγματι οι αμαρτίες τους είναι όπως οι κραυγές που ανέρχονται προς εμένα ή όχι. Οπωσδήποτε θέλω να μάθω)» [Γεν. 18, 21] και το «*νῦν γὰρ ἔγνω, ὅτι φοβῆ σὺ τὸν Θεόν* (: διότι τώρα κατάλαβα καλά ότι εσύ σέβεσαι και λατρεύεις τον Θεό)» [Γεν. 22, 12] και το «*ἐὰν ἄρα ἀκούσωσι* (: ίσως και να υπακούσουν)»» [Ιεζ. 3, 11] και το «*ἐὰν ἄρα ἐνδῶσι* (: ίσως και συνετιστούν)» και «*τίς δώσει εἶναι οὕτω τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐν αὐτοῖς* (: ποιος θα δώσει σε αυτούς μία τέτοια καρδιά ώστε να με ευλαβούνται;)» [Δευτ. 5, 29] και οι λόγιοι «*οὐκ ἔστιν ὁμοίός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε* (: κανέννας από τους θεούς των ειδωλολατρικών λαών δεν μπορεί να συγκριθεί με Εσένα, Κύριε)» [Ψαλμ. 85, 8] και πολλά άλλα παρόμοια εάν ήθελε κάποιος να εκλέξει από την Παλαιά Διαθήκη, θα τα βρει να είναι ανάξια της αξίας του Θεού.

Και στην περίπτωση του Αχαάβ έχει λεχθεί: «*τίς ἀπατήσει τὸν Ἀχαάβ* (: ποιος και με

ποιο τρόπο θα εξαπατήσει τον Αχαάβ;» [Β΄ Παραλ. 18, 19]. Και το να συγκρίνει αυτόν συνεχώς με τους ειδωλολατρικούς θεούς, όλα αυτά είναι ανάξια του Θεού, υπό άλλη όμως σκοπιά γίνονται άξια· καθόσον **τόσο φιλόανθρωπος είναι, ώστε χάριν της σωτηρίας μας να παραβλέπει και τους λόγους εκείνους που αρμόζουν στην αξία Του**· διότι και **το ότι έγινε άνθρωπος είναι ανάξιο, και το ότι έλαβε μορφή δούλου και μιλούσε με ταπεινά λόγια και περιβαλλόταν τα ταπεινά, είναι μεν ανάξια γι' Αυτόν, εάν κάποιος ήθελε να συγκρίνει προς τη θεία εκείνη αξία, άξια δε, εάν αναλογιστεί κανείς τον απερίγραπτο πλούτο της φιλανθρωπίας Του**.

Υπάρχει επίσης και άλλη αιτία της ταπεινότητας των εκφράσεων που χρησιμοποιεί. Ποια είναι αυτή; Το ότι τον μεν Πατέρα και Του γνώρισαν και Του ομολογούσαν, ενώ Αυτόν δεν Του γνώρισαν. Για τον λόγο αυτόν καταφεύγει συνεχώς σε Εκείνον που έχει ομολογηθεί, επειδή Αυτός δεν ήταν ακόμη αξιόπιστος. **Όχι λόγω της δικής Του ευτέλειας, αλλά εξαιτίας της αφροσύνης των ακροατών και της πνευματικής αδυναμίας τους.** Για τον λόγο αυτόν και προσεύχεται και λέγει: «*Πάτερ, εύχαριστώ σοι, ότι ήκουσάς μου* (: Πάτερ, είμαι βέβαιος ότι θα συντελεσθεί αμέσως το θαύμα και σε ευχαριστώ που με άκουσες)». Διότι, εάν ζωοποιεί εκείνους που θέλει και ζωοποιεί όπως και ο Πατήρ, για ποιο λόγο παρακαλεί τον Πατέρα;

[Υπομνηματισμός των εδαφίων Ιω. 11, 41-48]

Όμως είναι ώρα πλέον να εξετάσουμε αυτό το χωρίο. «*Ἦσαν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνηκώς κείμενος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε·* (: Μετά λοιπόν από την παρατήρηση αυτή του Κυρίου έβγαλαν την πέτρα από την είσοδο του σπηλαίου, όπου βρισκόταν ο νεκρός. Ο Ιησούς τότε ύψωσε τα μάτια Του στον ουρανό και είπε:) «*Πάτερ, εύχαριστώ σοι, ότι ήκουσάς μου* (: Πάτερ, είμαι βέβαιος ότι θα συντελεσθεί αμέσως το θαύμα και σε ευχαριστώ που με άκουσες). *Ἐγὼ δὲ ἤδειν, ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας* (: Εγώ το ήξερα ότι πάντοτε με ακούς. Αλλά είπα μεγαλόφωνα το «ευχαριστώ», για να το ακούσει ο λαός που στέκεται γύρω μου. Κι έτσι αφού όλοι αυτοί δουν πόση βεβαιότητα έχω ότι θα εισακουσθώ, να πιστέψουν ότι Εσύ με απέστειλες, όταν ακολουθήσει το θαύμα")».

Ας ρωτήσουμε λοιπόν τον όποιο αιρετικό: «**Από την προσευχή έλαβε τη δύναμη και ανέστησε τον νεκρό; Πώς λοιπόν έκανε τα άλλα θαύματα χωρίς προσευχή, λέγοντας:**” *τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν, ἐγὼ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν* (: Πνεύμα άλαλο και κωφό, εγώ σε διατάζω, βγες απ' αυτόν και μην ξαναμπείς ποτέ πια μέσα του)» [Μαρκ. 9, 25] και «*θέλω, καθαρίσθητι* (: θέλω, καθάρισου από τη λέπρα)» [Μαρκ. 1, 41] και «*ἐγερθεὶς ἄρόν σου τὴν κλίνην* (: Σήκω επάνω, πάρε το κρεβάτι σου στον ώμο σου και περπάτα)» [Ιω.

5, 8] και «*ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου* (: έχουν συγχωρηθεί οι αμαρτίες σου)» [Ματθ. 9, 2] και στη θάλασσα: «*σιώπα, πεφίμωσο* (: Σώπα, φιμώσου)» [Μαρκ. 4, 39];

Και τι περισσότερο έχει από τους αποστόλους, εάν και ο Ίδιος κάνει τα θαύματα κατόπιν προσευχής; Ή μάλλον ούτε εκείνοι έκαναν όλα τα θαύματα κατόπιν προσευχής, αλλά πολλές φορές και χωρίς προσευχή, επικαλούμενοι μονάχα το όνομα του Ιησού. Και αν το όνομα Αυτού είχε τόσο μεγάλη δύναμη, πώς θα είχε Αυτός ανάγκη προσευχής; Εάν είχε ανάγκη προσευχής, δε θα είχε δύναμη το όνομά Του. Όταν επίσης στην αρχή δημιουργούσε τον άνθρωπο, ποια προσευχή χρειάστηκε; Μήπως δεν υπήρξε εκεί πλήρης ισοτιμία; Διότι λέγει: «*ποιήσωμεν ἄνθρωπον* (: ας δημιουργήσουμε άνθρωπο)» [Γεν. 1, 26]. Τι δεν θα υπήρχε ασθενέστερο, εάν είχε ανάγκη προσευχής;

Ας δούμε δε και ποια ήταν η προσευχή Του. «*Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου* (: Πάτερ, είμαι βέβαιος ότι θα συντελεσθεί αμέσως το θαύμα και σε ευχαριστώ που με άκουσες)». Ποιος λοιπόν προσευχήθηκε ποτέ κατ' αυτόν τον τρόπο; Διότι, πριν να πει κάτι, λέγει: «*Σε ευχαριστώ*», καθιστώντας φανερό με αυτό ότι **δεν έχει ανάγκη προσευχής**. «*Ἐγὼ δὲ ἤδειν, ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις* (: Εγώ το ήξερα ότι πάντοτε με ακούς)». Αυτό το είπε όχι επειδή ο Ίδιος δεν είχε τη δύναμη, αλλά επειδή είναι μία η θέληση Αυτού και του Πατρός. Και για ποιο λόγο προσέδωσε μορφή προσευχής; Όχι εμένα, αλλά άκουσε τον Ίδιο, που λέγει: «*ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας* (: Αλλά είπα μεγαλόφωνα το «ευχαριστώ», για να το ακούσει ο λαός που στέκεται γύρω μου. Κι έτσι αφού όλοι αυτοί δουν πόση βεβαιότητα έχω ότι θα εισακουσθώ, να πιστέψουν ότι Εσύ με απέστειλες, όταν ακολουθήσει το θαύμα'')».

Διότι όλα αυτά προβάλλονται ως προσευχή, εάν την εκλάβουμε από τη γενική άποψη. Δεν είπε: «απέστειλες εμένα τον ανίσχυρο, αυτόν που γνώρισε τη δουλεία, αυτόν που δεν εκτελεί τίποτε από τον εαυτό του», αλλά αφού άφησε όλα αυτά, για να μη σκεφτείς τίποτε από αυτά, αναφέρει την πραγματική αιτία της προσευχής. «Για να μη με θεωρήσουν αντίθεο, για να μη λέγουν: “Δεν προέρχεται από τον Θεό”, **για να δείξω ότι αυτό που κάνω είναι σύμφωνο με τη θέλησή Σου**, σαν δηλαδή να λέγει ότι εάν ήμουν αντίθεος, δε θα ήταν δυνατό να συμβεί αυτό που συνέβη». Επίσης το «με άκουσες», λέγεται και επί φίλων και επί ισότιμων ανθρώπων. «Εγώ το γνώριζα ότι πάντοτε με ακούς»· δηλαδή «δε χρειάζομαι προσευχή για να γίνει αυτό που θέλω, αλλά για να πείσω το πλήθος, ότι έχουμε **Εσύ και Εγώ μία θέληση**». **Γιατί λοιπόν προσεύχεσαι; Για τους πνευματικά αδύνατους και προσκολλημένους στην ύλη.**

«*Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῆ μεγάλῃ ἐκραύγασε· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω* (: Και αφού τα είπε αυτά, δείχνοντας την κυριαρχική εξουσία Του και πάνω στον ίδιο τον θάνατο, κραύγασε: “Λάζαρε, βγες έξω”)». **Γιατί δεν είπε «εν ονόματι του Πατρός μου**

έλα έξω»; Γιατί δεν είπε «Πατέρα, ανάστησε αυτόν», αλλά αφού τα άφησε όλα αυτά και έλαβε θέση προσευχόμενου, φανερώνει την εξουσία Του δια των ίδιων των πραγμάτων. Διότι και αυτό είναι δείγμα της σοφίας Του, να επιδεικνύει δια μέν των λόγων Του συγκατάβαση, δια δε των έργων Του εξουσία· επειδή δηλαδή δεν μπορούσαν να Του κατηγορήσουν για τίποτε άλλο, παρά μόνο ότι δεν προέρχεται από τον Θεό, και έτσι εξαπατούσαν πολλούς, για τούτο με υπερβολή αποδεικνύει αυτό το ίδιο και με όσα λέγει και όπως το απαιτούσε η πνευματική τους αδυναμία.

Διότι μπορούσε και με άλλο τρόπο να δείξει τη συμφωνία Του με τον Πατέρα, με την αξία Του, αλλά δεν μπορούσε να ανεβεί το πλήθος σε τόσο πνευματικό ύψος. Και λέγει: «*Λάζαρε, δεῦρο ἔξω* (: Λάζαρε, βγες έξω)». Δηλαδή είναι αυτό που έλεγε: «*ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται* (: Αληθινά, αληθινά σας λέω ότι έρχεται ώρα, και η ώρα αυτή ήλθε τώρα, οπότε οι άνθρωποι που είναι νεκροί πνευματικώς εξαιτίας της αμαρτίας θα ακούσουν τη φωνή του Υιού του Θεού να τους προσκαλεί ν' ακούσουν τη διδασκαλία του. Κι όσοι ακούσουν τη φωνή του αυτή με προθυμία, έχοντας ανοιχτά τα πνευματικά τους αισθητήρια, και εγκολπωθούν όσα αυτή διδάσκει και ζητά, θα ζήσουν την αιώνια ζωή)» [Ιω. 5, 25]. Για να μη νομίσεις, λοιπόν, ότι από άλλον έλαβε αυτή τη δύναμη, σου το δίδαξε αυτό προηγουμένως και το απέδειξε δια των έργων. Και δεν είπε "Αναστήσου", αλλά "Βγες έξω", συνομιλώντας με τον αποθανόντα, σαν να ήταν ζωντανός.

Τι θα μπορούσε να εξισωθεί με αυτήν την εξουσία; **Εάν λοιπόν δεν το κάνει αυτό με τη δική Του δύναμη, τι περισσότερο θα έχει από τους Αποστόλους**, που λένε «*τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;* (: γιατί μας θαυμάζετε για τη θεραπεία του ανθρώπου αυτού και γιατί έχετε καρφώσει τα μάτια σας πάνω μας, λες και με δική μας δύναμη ή λόγω της δικής μας ευσέβειας έχουμε κατορθώσει να περπατά αυτός;)» [Πράξ. 3, 12].

Διότι εάν χωρίς να το κάνει με τη δική Του δύναμη, δεν πρόσθετε αυτό που οι απόστολοι έλεγαν για τον εαυτό τους, τότε θα βρεθούν εκείνοι να δίνουν κάπως μεγαλύτερη σημασία στην απομάκρυνση της δόξας. Και σε άλλη περίπτωση: «*ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι* (: Άνθρωποι, τι είναι αυτά που κάνετε; Κι εμεῖς άνθρωποι είμαστε, με την ίδια ασθενική και θνητή φύση που έχετε κι εσεῖς)» [Πράξ. 14, 15]. Έπειτα, οι μεν Απόστολοι, επειδή δεν έπρατταν τίποτε από μόνοι τους, τα έλεγαν αυτά, ώστε να τους πείσουν ως προς αυτό, ενώ ο Ιησούς, εάν είχε τέτοια γνώμη για τον εαυτό Του, δε θα διέλυε την υποψία αυτήν, εάν δεν τα έπραττε με τη δική Του εξουσία; Και ποιος θα μπορούσε να το πει αυτό; Και όμως ο Χριστός κάνει το αντίθετο, λέγοντας: «είπα μεγαλόφωνα το «ευχαριστώ», για να το ακούσει ο λαός που στέκεται γύρω μου. Κι έτσια **αφού όλοι αυτοί δουν πόση**

βεβαιότητα έχω ότι θα εισακουσθώ, να πιστέψουν ότι Εσύ με απέστειλες, όταν ακολουθήσει το θαύμα». Ωστε εάν πίστευαν, δεν χρειαζόταν η προσευχή.

Εάν όμως δεν ήταν γι' Αυτόν το να προσεύχεται, γιατί αποδίδει σε αυτούς την αιτία; Γιατί δεν είπε «για να πιστέψουν ότι δεν είμαι ίσος με Εσένα» (διότι έπρεπε, εξαιτίας της γνώμης που υπήρχε, αυτό να πει), αλλά, όταν μεν υπήρχε η υποψία εκ μέρους του πλήθους ότι καταλύει τον νόμο, ανέφερε αυτή τη λέξη (χωρίς εκείνοι να πουν τίποτε): «*μη νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι* (: Μη νομίσετε ότι ήλθα να καταργήσω και να ακυρώσω τον ηθικό νόμο του Μωυσή ή την ηθική διδασκαλία των προφητών. Δεν ήλθα να τα καταργήσω αυτά, αλλά να τα συμπληρώσω και να σας τα παραδώσω τέλεια)» [Ματθ. 5, 17] , ενώ εδώ αποδέχεται την επικρατούσα γνώμη; Και γενικά τι χρειάζονταν τόσο μεγάλες εκφράσεις και αινίγματα; Διότι ήταν αρκετό να πει «Δεν είμαι ίσος» και να απαλλαγεί από αυτή τη γνώμη.

Τι λοιπόν; «Δεν είπε», λέγει ίσως κάποιος, «ότι: δεν κάνω το θέλημα το δικό μου»; Αλλά και αυτό το είπε συγκεκαλυμμένα, και εν σχέσει με την πνευματική αδυναμία εκείνων και λαμβάνοντας αφορμή από την ίδια αιτία από την οποία έγινε και η προσευχή. **Τι επίσης σημαίνει η φράση «ὅτι ἤκουσάς μου (: διότι με ακούσες)»;** Δηλαδή «δεν αντιτίθεμαι καθόλου προς Εσένα». Όπως ακριβώς λοιπόν το «ότι με άκουσες» δε φανερώνει αυτό, ότι δηλαδή δεν μπόρεσε Αυτός (διότι εάν συνέβαινε αυτό, δε θα ήταν μόνο αδυναμία, αλλά και άγνοια, εφόσον πριν από την προσευχή δε γνώριζε ότι πρόκειται να συγκατανεύσει ο Θεός· εάν λοιπόν δεν τον γνώριζε, πώς έλεγε «*πορεύομαι ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν* (: πηγαίνω για να τον ξυπνήσω)» [Ιω. 11, 11] και δεν είπε «Πηγαίνω για να προσευχηθώ στον Πατέρα μου για να τον ξυπνήσει»;

Όπως ακριβώς λοιπόν αυτό δεν φανερώνει αδυναμία, αλλά συμφωνία, έτσι και το «*πάντοτέ μου ακούεις* (: πάντοτε με ακούς)». Η λοιπόν μπορούμε να πούμε αυτό, ή ότι ειπώθηκε εξαιτίας της γνώμης εκείνων. Εάν πάλι δεν το είπε ούτε από άγνοια ούτε από αδυναμία, είναι ολοφάνερο, ότι για τον λόγο αυτόν ομιλεί με ταπεινά λόγια, ώστε και από την υπερβολή αυτών να πειστείς και να αναγκαστείς να ομολογήσεις ότι αυτά δεν είναι λόγια της αξίας Του αλλά **της συγκαταβάσεώς Του.**

Τι λένε λοιπόν οι εχθροί της αλήθειας; «Δεν το είπε», λένε, «το “με άκουσες” εξαιτίας της αδυναμίας των ακροατών του, αλλά για να δείξει την υπεροχή του». Και όμως αυτό δεν ήταν κάτι που φανέρωνε την υπεροχή Του, αλλά που μπορούσε να ταπεινώσει πάρα πολύ τον εαυτό Του και να δείξει ότι δεν έχει τίποτε περισσότερο από τον άνθρωπο· διότι η προσευχή δεν είναι γνώρισμα του Θεού, ούτε αυτού που κάθεται στον ίδιο θρόνο. Βλέπεις ότι για καμιά άλλη αιτία δεν κατέφυγε σε αυτό, παρά **για την απιστία εκείνων;**

Πρόσεχε λοιπόν και το έργο που επιβεβαιώνει και την αυθεντία Του. Τον κάλεσε και ο νεκρός εξήλθε δεμένος με τα σπάργανα. Έπειτα, **για να μη θεωρηθεί το πράγμα φάντασμα** (διότι το να εξέλθει δεμένος δεν φαινόταν λιγότερο παράδοξο από το να αναστηθεί) **έδωσε εντολή να τον λύσουν, ώστε πλησιάζοντάς τον και ερχόμενοι κοντά του, να διαπιστώσουν ότι πράγματι εκείνος είναι ο πρώην τετραήμερος νεκρός Λάζαρος** και λέγει: «*Λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν* (: 'Λύστε τον και αφήστε τον μόνο και χωρίς βοηθό να πάει στο σπίτι του')». Είδες που **αποφεύγει την καύχηση**; Δε συνοδεύει τον αναστημένο Λάζαρο, ούτε τον διατάζει να μείνει μαζί Του, ώστε να μη δώσει την εντύπωση σε μερικούς ότι επιδεικνύεται· έτσι γνώριζε να δείχνει την ταπεινοφροσύνη Του. Μετά την επιτέλεση του θαύματος, άλλοι μεν θαύμαζαν, άλλοι δε προσήλθαν και είπαν αυτό στους Φαρισαίους.

Τι κάνουν λοιπόν εκείνοι; Ενώ έπρεπε να εκπλήττονται και να θαυμάζουν, συνεδριάζουν και αποφασίζουν να φονεύσουν Αυτόν που ανέστησε τον νεκρό. **Πόσο μεγάλη ανοησία! Εκείνον που κατανίκησε τον θάνατο στα σώματα των άλλων, νόμιζαν ότι θα Τον παραδώσουν στον θάνατο** και λένε: «*τί ποιῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ;* (: Τι θα κάνουμε; Ο κίνδυνος που μας παρουσιάζεται είναι μεγάλος, διότι αυτός ο άνθρωπος κάνει πολλά θαύματα)» [Ιω. 11, 47]. «*Ἄνθρωπο*» ακόμη ονομάζουν Αυτόν εκείνοι που έλαβαν τόσο μεγάλη απόδειξη της θεότητάς Του. «*Τι να κάνουμε;*». Έπρεπε να πιστέψουν και να Τον λατρεύσουν και να Τον προσκυνήσουν και να μην Τον θεωρούν πλέον άνθρωπο.

«*ἐὰν ἀφῶμεν αὐτόν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος* (: Αν τον αφήσουμε ελεύθερο, όπως τον είχαμε μέχρι τώρα, όλοι θα πιστέψουν σε αυτόν ότι είναι ο Μεσσίας, και είναι επόμενο να γίνει κάποια επανάσταση. Και τότε θα επέμβουν οι Ρωμαίοι και θα μας πάρουν και τον άγιο τόπο του ναού και θα καταλύσουν την ανεξαρτησία του έθνους μας'')» [Ιω. 11, 48]. Τι είναι αυτό που σκέπτονται να κάνουν; Θέλουν στη συνέχεια να ξεγείρουν τον λαό ότι τάχα πρόκειται να κινδυνεύσουν με τη σκέψη ότι θα εγκαθιδρύσει τυραννικό καθεστώς. «*Διότι*», λένε, «*εάν μάθουν οι Ρωμαίοι ότι ξεσηκώνει τον λαό, θα υποπτευθούν εμάς και θα έλθουν και θα κατακυριεύσουν την πόλη μας*».

Για ποιο λόγο, πες μου, μήπως δηλαδή δίδασκε αποστασία; Δεν επέτρεψε να πληρώσουν φόρο στον Καίσαρα; Δε θελήσατε να Τον κάνετε βασιλιά και έφυγε; Δεν επιδείκνυε τον άσημο και απλό τρόπο ζωής, χωρίς να έχει ούτε οικία, ούτε κάτι άλλο παρόμοιο; Αυτά βέβαια τα έλεγαν όχι αναμένοντας αυτά, αλλά **από φθόνο**. Και συνέβη, χωρίς να το περιμένουν αυτοί, και το έθνος τους κυρίευσαν οι Ρωμαίοι και την πόλη τους, επειδή φόνευσαν Αυτόν· καθόσον τα συμβαίνοντα ήσαν απαλλαγμένα από κάθε υποψία· διότι Εκείνος που θεράπευε τους ασθενείς και δίδασκε άριστο τρόπο ζωής και έδινε εντολή να υπακούουν στους άρχοντες δεν εγκαθιστούσε

τυραννική εξουσία, αλλά **την καταργούσε**.

«Αλλά αυτό», λέει ίσως κάποιος, «το συμπεραίνουμε από τα προηγούμενα». Και όμως εκείνοι δίδασκαν αποστασία, ενώ Αυτός το αντίθετο. Βλέπεις ότι ήσαν υποκρισία όσα έλεγαν; Διότι τι παρόμοιο επέδειξε; Είχε μαζί Του δορυφόρους επιδεικτικούς; Έσυρε μαζί Του οχήματα; Δεν επιδίωκε τους έρημους τόπους; Αλλά για να μη φανούν ότι τα λένουν αυτά από μοχθηρία λένουν ότι κινδυνεύει η πόλη και ότι ο Ιησούς επιβουλεύεται την πολιτεία και ότι φοβούνται μήπως βρεθούν στον έσχατο κίνδυνο.

Δεν υπήρξαν αυτά αίτια της αιχμαλωσίας σας, αλλά τα αντίθετα, και αυτής της αιχμαλωσίας και της αιχμαλωσίας στη Βαβυλώνα και αυτής που συνέβη στη συνέχεια επί της εποχής του Αντίοχου. Σας παρέδωσε στους εχθρούς σας αιχμαλώτους, όχι επειδή υπήρχαν μεταξύ σας άνθρωποι που λάτρευαν τον Θεό, αλλά επειδή υπήρχαν μεταξύ σας άνθρωποι που διέπρατταν αδικίες και παρόργιζαν τον Θεό.

Αλλά τέτοιος είναι ο φθόνος· άπαξ και τυφλώσει την ψυχή κάποιου δεν του αφήνει να δει τίποτε από όσα πρέπει. Δε δίδασκε να είμαστε επεικείς; Δε δίδασκε όταν δεχόμαστε ραπίσματα στο δεξιό μας μάγουλο να στρέφουμε και το άλλο; Δε δίδασκε να υπομένουμε τις αδικίες που μας γίνονται; Δε δίδασκε να επιδεικνύουμε μεγαλύτερη προθυμία στα κακοπαθήματα, από εκείνη που άλλοι επιδεικνύουν στο να διαπράττουν την κακία; Αυτά λοιπόν, πες μου, δεν είναι δείγματα κάποιου που καταργεί μάλλον την τυραννική εξουσία παρά που τη συνιστά;

-
- <https://greekdownloads3.files.wordpress.com/2014/08/in-joannem.pdf>
 - Ιωάννου του Χρυσοστόμου Άπαντα τα έργα, Υπόμνημα στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, ομιλία ΕΒ´ (επιλεγμένα αποσπάσματα), πατερικές εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»(ΕΠΕ), εκδ. οίκος «Το Βυζάντιον», Θεσσαλονίκη 1990, τόμος 14, σελίδες 176-185.
 - Ιωάννου του Χρυσοστόμου Άπαντα τα έργα, Υπόμνημα στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, ομιλία ΕΒ´ (επιλεγμένα αποσπάσματα),πατερικές εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»(ΕΠΕ), εκδ. οίκος «Το Βυζάντιον», Θεσσαλονίκη 1990, τόμος 14, σελίδες 186-193.
 - Ιωάννου του Χρυσοστόμου Άπαντα τα έργα, Υπόμνημα στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, ομιλία ΕΓ´ (επιλεγμένα αποσπάσματα),πατερικές εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»(ΕΠΕ), εκδ. οίκος «Το Βυζάντιον», Θεσσαλονίκη 1990, τόμος 14, σελίδες 202-213.
 - Ιωάννου του Χρυσοστόμου Άπαντα τα έργα, Υπόμνημα στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, ομιλία ΕΔ´ (επιλεγμένα αποσπάσματα),πατερικές εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»(ΕΠΕ), εκδ. οίκος «Το Βυζάντιον», Θεσσαλονίκη 1990, τόμος 14, σελίδες 224-233.

- Ιωάννου του Χρυσοστόμου Άπαντα τα έργα, Υπόμνημα στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, ομιλία ΞΔ´ (επιλεγμένα αποσπάσματα),πατερικές εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»(ΕΠΕ), εκδ. οίκος «Το Βυζάντιον», Θεσσαλονίκη 1990, τόμος 14, σελίδες 233-245.
- Βιβλιοθήκη των Ελλήνων, Άπαντα των αγίων Πατέρων, Ιωάννου Χρυσοστόμου έργα, τόμος 74, σελ. 167-179, σελ. 185-193.
<https://drive.google.com/file/d/0ByZQkrKg4yKLRjBhYVFMMTJuekU/view>.
- Π. Τρεμπέλα, Η Καινή Διαθήκη με σύντομη ερμηνεία (απόδοση στην κοινή νεοελληνική), εκδόσεις αδελφότητας θεολόγων «Ο Σωτήρ», έκδοση τέταρτη, Αθήνα 2014.
- Η Καινή Διαθήκη, Κείμενον και ερμηνευτική απόδοσις υπό Ιωάννου Κολιτσάρα, εκδόσεις αδελφότητας θεολόγων «Η Ζωή», έκδοση τριακοστή τρίτη, Αθήνα 2009.
- Η Παλαιά Διαθήκη κατά τους εβδομήκοντα, Κείμενον και σύντομος απόδοσις του νοήματος υπό Ιωάννου Κολιτσάρα, εκδόσεις αδελφότητας θεολόγων «Η Ζωή», έκδοση τέταρτη, Αθήνα 2005.
- Π.Τρεμπέλα, Το Ψαλτήριον με σύντομη ερμηνεία(απόδοση στην κοινή νεοελληνική), εκδόσεις αδελφότητας θεολόγων «Ο Σωτήρ», έκδοση τρίτη, Αθήνα 2016
- http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/tools/liddell-scott/index.html
- http://users.sch.gr/aiasgr/Palaia_Diathikh/Biblia/Palaia_Diathikh.htm
- http://users.sch.gr/aiasgr/Kainh_Diathikh/Biblia/Kainh_Diathikh.htm

(Επιμέλεια κειμένου: Ελένη Λιναρδάκη, φιλόλογος)